

William Shakespeare

VETA ZA VETU

Přeložil Dr. J. Čejka

Tisk Jarosl. Pospíšila.

Osoby.**Vincenzio**, vojvoda.**Angelo**, místodržící.**Eskalus**, stařec stavu panského.**Klaudio**, mladý zeman.**Lucio**, fantast.**Dva jemu rovní zemané.****Žalářný.****Tomáš**, >**Petr**, > dva mnichové**Soudce.****Lokýtek**, přihlouplý konstabl.**Pěna**, pošetilý mladík.**Pompejus**, čepotoč.**Ohava**, kat.**Bernardín**, zločinec ve vězení.**Isabella**, sestra Klaudiova.**Mariana**, zasnoubená Angelovi.**Julie**, milenka Klaudiova.**Franciska**, jeptiška.**Paní Zralá**, svodnice.**Pánové, strážé, úřední osoby, a jiná družina.***Scena ve Vienně.*Jednání první.Výjev první.*Pokoj v paláci vojvodově.**Vejde Vojvoda, Eskalus, dvořané a komonstvo.***Vojvoda.** Eskale!**Eskalus.** Milosti.

Vojvoda. Vykládat co je vláda, zdálo by se jako bych chtěl být řečníkem a mluvčím; nebť známo jest mi, vaše vědomost že přesahuje meze rady, kterou dát může moc má: protož schází ta jen k plné síle, dle hodnosti vaší, a s tím pak jedněte.¹ Povahu lidu, měst zákony, obecné právo znáte tak výborně, že nevíme, kdo jiný by nad vás znalostí a zkušeností oplýval. Zde vám dávám plnou moc, a chci, abyste jí se držel. – Teď sem zavolejte Angela, ať přijde. –

Sloužící odejde.

Co díte, jakým bude náměstkem? Musíte vědět, že z té duše od nás je zvolen, by nás v nebytí zastával, náš strach i naši lásku jsme mu vzdali,² a ozdobili jej co zástupce svou vlastní mocí. Jak se vám to zdá?

Eskalus. Lepšího ve Vienně není, by moh' na se vzít tak velkou čest a milost, krom Angela.

Vojvoda. Hle, právě přichází.*Vejde Angelo.*

Angelo. Vždy poslušen, jak vaše Milost velí, jdu tázat se, co ráčíte.

Vojvoda. V tvém žití, můj Angelo, je jistý způsob písma, z kteréhož skoumatel běh dějů tvých úplně poznává. Ty s tvými cnostmi

v ten smysl pánem jejich nejsi, bys ty dary v sobě, sebe v nich směl trávit. My nebi sloužíme, jak nám pochodně, jež samy sobě nesvíti; tak rovněž, když naše cnosti zevně nepůsobí, tož jak bychom jich ani neměli. Duch ku spanilým činům spanile je stvořen; příroda nám nejmenšího zrníčka z pokladů svých nepropůjčí, by, jako hospodárná bohyně, si nežádala výhod věřitele, poděkování s úrokem. Však řeč má směřuje k tomu, jenž by mně moh' radit: tu přijmi, Angelo.³

V nebytí mém buď ve všem jako já; tvůj jazyk a tvé srdce smrt a milost ať ve Vienně hostí. Eskalus, ač první volán byl, je pod tebou: zde máš své plnomocenství.

Angelo. Ach, pane, což abyste můj kov snad lépe zkoušel, než bude z něho ražen tak převzácný a slavný obraz.

Vojvoda. Nech již dalších výmluv: se zralým rozvážením stalo se tvé zvolení; svou důstojnost jen přijmi. Náš odchod kvapí s takou rychlostí, že všemu předčíc nechá pilných věcí bez rozřešení. My vám pošlem psaní, bude-li čas a potřeba se hlásit, jak nám se vede; a též vědět chcem, co vás tu potkalo. Již buďte s bohem: mám naději, že plné moci své co nejlíp užijete.

Angelo. Dovolte, bychom vás kousek cesty provodili.

Vojvoda. Můj prospěch tomu zbraňuje; vám, na mou čest, netřeba pochybnostmi se trudit: vaše moc je jako má, přituzit zákon nebo polehčit, jak za dobré uznáte. Vaši ruku; já půjdu podtají: lid svůj mám rád, však nechci mu se stavět na odív. Buď si to dobře, mně po chuti není hlasitý tleskot, *slávy* jásaní, i nezdá mi se zdravé myslí být, kdo v tom si libuje. Podruhé s bohem!

Angelo. Ať nebe cílům vašim požeňná!**Eskalus.** Vás vede, a k nám opět šťastně vrátí!**Vojvoda.** Srdečné díky. Buďte zdraví.*Odejde.*

Eskalus. Dovolte, pane, abych svobodně směl s vámi mluvit; mně se o to jedná, bych úřad svůj až na dno vyskoumal: moc dána mně, leč naučení nemám o její podstatě a síle.

Angelo. Já rovněž tak. I pojďme tedy spolu, a v krátce bude nám vše jasno, co se té věci týče.

Eskalus. K službám Vašnosti.*Odejdou.*Výjev druhý.*Ulice.**Vejde Lucio a dva zemané.*

Lucio. Neshodne-li se vojvoda a ostatní vojvodové s králem uherským, tož pak všichni vojvodové proti králi potáhnou.

První zeman. Popřej nám nebe pokoje svého,⁴ ne však pokoje krále uherského!

Druhý zeman. Amen.

Lucio. Ty končíš jako nábožný pirat, který pustiv se na moře vzal s sebou desatero příkázání, jedno ale s tabulky seškrabal.

Druhý zeman. Nepokradeš?

Lucio. Ano, to seškrabal.

První zeman. I nu, takové příkázání bylo by kapitánu i jeho lidem v práci překáželo: neboť jeli oni po loupeži. Mezi námi není jediného vojáka, kterému by se v modlitbě před obědem prosba za udělení pokoje líbila.

Druhý zeman. Jaktěživ jsem neslyšel, aby byl kdo svou nelibost vyjádřil.

Lucio. Rád věřím; kde se lidé modlivali, tam jsi tuším nikdá nebyl.

Druhý zeman. Že ne? alespoň tucetkrát.

První zeman. Bylo to metrické?

Lucio. Ve všech rozměrech, ve všech jazycích.

První zeman. To si myslím, a ve všech vyznáních.

Lucio. A proč ne? Gracias je gracias, beze všeho hádání: tak jako bych na příklad řekl, že's ohavný lotr beze vši gracie.

První zeman. Nu, my dva jsme na jedno brdo dělání.

Lucio. Arci; jako aksamít s okrajkem: ty's okrajek.

První zeman. A ty jsi aksamít: pěkný aksamít: kus trojstřížné sorty, na mou věru. Já jsem raději okrajek u anglické šerky, než abych byl, jako ty, od Francouzů přistřižený aksamít.⁵ Stříh' jsem do živého?

Lucio. Zdá se že ano; a nepochybně sám živě cítíš o čem mluvíš: když jsi se přiznal, naučím se na zdraví tobě připíjet; ale dokud živ budu, odnaučím se po tobě dopíjet.

První zeman. Já jsem si, tuším, ublížil, není-li pravda?

Druhý zeman. Ba ublížil, ať jsi již nakažen anebo vyhojen.

Lucio. Hled'te, hled'te, kdo přichází, paní Potěšinská!

První zeman. Pod její stěchou uhonil jsem tolik neřestí, že mne stály –

Druhý zeman. Řekni, mnoho-li?

Lucio. Hádej.

Druhý zeman. Ročně tři tisíce křížů.⁶

První zeman. A k tomu ještě něco.

Lucio. Francouzskou korunu.

Druhý zeman. Ty si bez přestání nových nemocí na mne vymýšlíš; a jsi v hrozném omylu: já jsem vši neřesti prázen.

Lucio. To ale neznamená, že jsi zdravý; prázdné věci jsou duté věci: tvoje kosti jsou duté píšťaly, bezbožnost pískala na ně o posvěcení.

Vejde Svodnice.

První zeman. Jak jest? Na které straně trápí vás nejvíce kyčelní bolest.

Svodnice. Nechme toho; tamhle vám jednoho zatkli a do vězení odvedli, ten stál za víc než pět tisíc vašinců.

Druhý zeman. Pověz, kdo jest to?

Svodnice. Pravím vám, Klaudio jest to; signor Klaudio.

První zeman. Klaudio ve vězení! to není pravda.

Svodnice. Není, já ale vím, že jest to pravda: já viděla, když jej zatkli; viděla jak byl odveden; a povím vám ještě více, za tři dni bude o hlavu kratší.

Lucio. Po všem tom našem bláznovství přál bych, aby tomu tak nebylo. Víš to jistotně?

Svodnice. Ba jistotně, a to proto že měl s pannou Julinkou něco malého.

Lucio. Věřte mi, věc je možná; již tomu dvě hodiny, co slíbil že ke mně přijde; a slovu svému vždycky svědomitě dostál.

Druhý zeman. Také se to s naší řečí stýká, kterou jsme o té věci vedli.

První zeman. Přede vším ale shoduje se to s provoláním.

Lucio. Pojd'me: ať se pravdy dovíme.

Lucio a zemané odejdou.

Svodnice. Tak to chodí: jeden na vojně, druhý v potnici,⁷ třetí

na šibenici, čtvrtý v chudobě; výdělky hynou. Hej, co neseš nového?

Vejde Pompejus.

Pompejus. Tam toho vedou do vězení.

Svodnice. To vím: čeho se dopustil?

Pompejus. Ženskou dopustil.

Svodnice. Já řku co provinil?

Pompejus. Chytil pstruhu v cizím potoce.

Svodnice. Což má s ním holka dítě?

Pompejus. Ne; ale ženská má s ním holku. Řekněte, neslyšela jste nic o tom provolání?

Svodnice. Jaké provolání, muži?

Pompejus. Všecky domy na předměstích ve Vienně mají se rozbourat.⁸

Svodnice. A co se stane s domy ve městě?

Pompejus. Ty zůstanou na semeno: také jim hrozila záhuba, ale jeden rozšafný měšťtín se jich zastal.

Svodnice. Což pak chtějí všecky naše hostinské domy na předměstí rozbořit?

Pompejus. Až k zemi, paničko.

Svodnice. Tenkrát se stane skutečný převrat v obecnství! Co si mám počít?

Pompejus. Vy buďte bez strachu: dobrá rada mívá všudy odbyt: změníte-li příbytek, nemusíte změnit řemeslo; já zůstanu u vás čepotočem. Jen zmužile! na vás budou milostivě hledět; vy jste bez mála ve službě o svůj zrak přišla: k vám budou zřetel míti.

Svodnice. Co počnu, Tomáši Čepotoči? Pojd'me stranou.

Pompejus. Tu jest signor Klaudio, žalářný vede jej do vězení; a tam je panna Julie.

Odejdou.

Výjev třetí.

Tam též.

Vejde Žalářný, Klaudio, Julie a soudní sluhové.

Klaudio. Proč mne tak světu stavíš na odiv?

Doved' mě do žaláře, jenž mi určen.

Žalářný. Já nejednám ze zlého úmyslu, Angelo výslovně tak přikázal.

Klaudio. Tak půlbůh Mocnost smí nás nutit, bychom za vinu podlé váhy spláceli. –

Hlas s nebe; – smiluje se nad kým chce;

a nad kým nechce –: povždy spravedlivě.⁹

Vejde Lucio a dva zemané.

Lucio. Aj, Klaudio? proč jsi dán byl do vazby?

Klaudio. Pro přílišnou nevázanost, můj Lucio:

jako se z obžerství rodívá půst,
tak svoboda, nechová-li se střídmě,

upadá do pout: naše přirozenost,

jak myši, které polkly jed, hasí

zlou žízeň, a umírá nápojem.¹⁰

Lucio. Kdybych věděl, že budu ve vězení tak moudře rozprávět, poslal bych pro některé z mých věřitelů. Ale abych pravdu mluvil, mně je pošetilost při svobodě přece milejší, než mravné průpovědky v žaláři. – V čem jsi provinil, Klaudio?

Klaudio. Kdo by to vyslovil, hřešil by znova.

Lucio. Je snad to vražda?

Klaudio. Není.

Lucio. Smilství?

Klaudio. Říkej tomu tak.

Žalářný. Musíme dále, pane; pojd'te.

Klaudio. Jen slovo, příteli. – Na slovo, Lucio.

Odstoupí s ním stranou.

Lucio. I třeba sto jich, budou-li vám k dobrému. – Hledí se k smilstvu s takovou přísností?

Klaudio. Tak stojím: – Věrným slibem zavázán, vešel jsem svatebně na lože k Julii: tu děvů znáte; ona jest mou chotí,

leč že nám schází veřejná jak sluší
ohláška: k tomu ale nepřišlo,
jediné že nám její příbuzní
ve truhle věno na úroky zamkli;
i zdálo nám se vhod ukrytí lásku,
až by je čas k nám naklonil. Tu ale
se tajnost naší společné zábavy
na Julii v hrubém písmě zjevila.

Lucio. Snad počala?

Klaudio. Ba ovšem, na neštěstí!

Vojvodův nový místodržitel, –
zdaž vinou nedospělé novosti,
anebo jen že obecnost je kůň,
na němž se vladař projíždí, a ježž,
nováček v sedle, ostrohou rád bodá,
by vědět dal, že vládu nad ním drží;
či snad je tyranství již v úřadě,
neb v důstojnosti toho, kdo v něm sedí,
o tom jsem na vahách, – ten nový vladař
zve na mne zastaralé pokuty,
které, jak rezovitá zbroj, tak dlouho
na stěně visely, že zodiak
devatenáctkrát kolem obešel,
a k žádné z nich se nesáhlo; k své slávě
vyzývá na mne znova ospalý
a zanedbaný spis ten: – jen k své slávě.

Lucio. Ba věru, za to ručím: a hlava tvoje stojí tak vrtlavě na
tvých plecech, že by ji mladá zamilovaná mlíkařka
vzdychnutím sfoukla. Pošli za vojvodou, a odvolej se
k němu.

Klaudio. I stalo se, však nemohli ho najít.

Prosím tě, Lucio, prokaž mi tu lásku.
Dnes vstoupí sestra moje do kláštera,
kde její noviciát počíná:
pověz jí v jakém nebezpečí vězím;
popros jí, za mne, by šli přátelé
k přísnému soudci; ať ho sama žádá:
svou naději v tom skládám; v jejím mládí
je nemá ale vábná výmluvnost,
ta muže pohne: také umí šťastně
jako by ze hry důkazy rozvádět,
a sladce přemlouvat.

Lucio. Dej bůh, aby s to byla: nejen ku potěšení tobě rovných,
kteří by jinak pod těžkým břemenem vzdychali, nýbrž i
pro zachování tvého života, jehož by škoda bylo, abys tak
ošemetně o něj přišel pro jednu partii mariáše. Půjdu k ní.

Klaudio. Srdečné díky, milý Lucio.

Lucio. As za dvě hodiny, –

Klaudio. Žalářný, pojďme!

Odejdou.

Výjev čtvrtý.

Kláster.

Vejde Vojvoda a Mnich Tomáš.

Vojvoda. Nábožný otče, nech té myšlénky:

nevěř že moh' by lásky matný šíp
celistvé srdce proniknout. Chci-li
u tebe najít tajné přechování,
je cíl můj přísnější a zletilejší,
než kam měřívá mladost plamenná.

Mnich. Chce vaše Milost o tom promluvit?

Vojvoda. Nábožný muži, vy nejlépe víte,
jak rád jsem život trávil v soukromí,
jak lehce vážil tovaryšné schůzky,
kde mládí, skvostnost, tupá chloubna vládne.
Moc plnou i svůj úřad ve Vienně
jsem Angelovi zcela odevzdal,
(je to muž přísný, tuze zdržlivý)
jenž za to má, že do Polska jsem odšel;

tu pověst roztrousil jsem mezi lid,
i věřilo se jí. Nábožný otče,
vy budete se tázat, proč tak jednám?

Mnich. Rád bych to věděl, pane můj.

Vojvoda. My máme přísná práva, ostrý zákon,
(co uzdu s udidly tvrdému koni)
který jsme čtrnáct let nechali spát,
jak v jeskyni lva věkem sešlého,
jenž na lup nechodí: nemoudrý otec,
uváže-li si hroznou březovku,
a postaví ji dětem na oči
jen pro bázeň, ne k potřebě, tu v krátce
jest metla více k posměchu, než pro strach;
tak naše příkazy, umrlé k trestům,
jsou mrtvy samy sobě; drzost vodí
sudiho za nos, nemluvítko bije
svou kojnou, vše co slušné bloudí scestně.

Mnich. Na vaší Milosti jen záleželo,
spoutané právo kdykoliv rozvázat;
a od vás bylo by to strašnější,
než od Angela.

Vojvoda. Příliši strašné snad:
byl-li jsem vinen, daje lidu volnost,
bylo by tyranství, chtít bolně trestat
čemu jsem dovolil: vždyť dovolujujeme,
když zlému volný průchod dáváme
na místě trestu. Proto tedy, otče,
jsem úřad svěřil Angelovi, by
za štítem mého jména rázně trestal,
já ale zůstana od boje vzdálen
potupě ušel. Zatím abych viděl
jak vládne, chci co bratr řeholní
navštívit knížete i sprostý lid:
a prosím, bys mi hábit půjčil, daje
mi radu, jak se zevně chovat mám,
bych mnichu roven byl. V příhodné chvíli
vám více příčin povím, proč tak jednám;
teď jednu jenom: – Angelo je přísný,
a varuje se záští; sotvať vyzná,
že krev mu v žilách proudí, neb že by
po chlebě toužil víc než po kameni:
však setrvá-li v moci věren sobě,
a nezmění se, zvíme v krátké době.

Odejdou.

Výjev pátý.

Kláster jeptišek.

Vejde Isabella a Franciska.

Isabella. A jiných svobod mnišky nemají?

Franciska. Což nejsou tyto velké dost?

Isabella. Ba jsou: neptám se že bych víc si přála,
ba žádám větší obmezenosti
zaslíbeným jeptiškám svaté Klary.

Lucio (venku). Buď pokoj s vámi!

Isabella. Kdo to asi volá?

Franciska. Toť mužský hlas. Rozmilá Isabello,
otočte klíč, a ptejte se co žádá:
vy smíte, já ne; slib u vás neváže.
Po zaslíbení nemůžete s mužem
leč v přítomnosti abatyše mluvit:
mluvíte-li, musíte tvář si ukrýt,
neb s tváří odkrytou nic nemluvíte.
Již opět volá: prosím, odpovězte.

Franciska odejde.

Isabella. Pokoj a zdar vám! Kdo to venku volá?

Vejde Lucio.

Lucio. Bůh zehnej, panno, jste-li to, jakož
ty růže v tvářích svědčí! Můžete
mně přispět, abych spatřil Isabellu

novicku v tomto domě, spanilou
to sestru nešťastného bratra Klaudia?

Isabella. Proč nešťastného bratra? ptám se vás,
a s právem, neboť vám teď zjevit musím,
já že jsem Isabella, jeho sestra.

Lucio. Od bratra pozdravení, sličná krásu.
Nechci vás nudit, on je ve vězení.

Isabella. Ach, hoře mi! a proč?

Lucio. Pro věc, za nižto, kdybych já byl soudcem,
dostal by za trest poděkování:
on milence své pomoh' k malému.

Isabella. Nebeřte si mne za blázna.

Lucio. Díím pravdu. Ač tu vadu v krvi mám,
u děvčat čejku dělat,¹¹ šašky tropit,
kde jazyk nic o srdci neví, nechci
přec s každou pannou takto kratochvilit:
vy jste mi vznebená a posvěcená
svým oderčením, jste duch nesmrtelný,
k němužto mluvit musím upřímně,
jak ke svatému.

Isabella. Tím posměchem tupíte všecko dobré.

Lucio. Nevěřte tomu. Zkrátka, tak zní pravda:
Váš bratr s milenkou se objímali:
jak pokrm naplňuje, květná doba
po setbě pustý ouhor v plnou hojnost
odívá, tak bohaté lúno její
o jeho orbě v hospodářství svědčí.

Isabella. Kdo má s ním dítě? – Sestřenice Julie?

Lucio. Je vaše sestřenice?

Isabella. Přisvojením;
jak žákyně si jména dávají,
byť zbůhdarma, vždy z lásky upřímně.

Lucio. Táž jest to.

Isabella. Ó! nechať ji pojme za choť.

Lucio. To vadí. Vojvoda podivně zmizel,
a zklamal mne i jiné šlechtice
nadějí služby, nyní ale od těch,
jež znají pravé nervy státu, víme,
co předstíral že bylo nesmírně
daleko od upřímných zámyslů.
Teď vládne plnou mocí Angelo
na jeho místě; člověk, jehož krev
je voda sněhová; jenž necítí,
jak bujnost rozbouřených smyslů bodá,
jichž přirozené ostří otupuje
cvičením ducha, hloubáním a postem.
Ten (aby rozpustil zvyky zděsil,
jež dávno před šeredným zákonem
obíhaly, jak myši přede lvem),
vyšťáral kdes nějaké nařízení,
dle jehož ukrutného obsahu
váš bratr život propad': již jej zatknul,
a jedná přísně, jak ten zákon zní,
by na něm příklad dán byl. Naděje
tu není, leč by vaše vábná prosba
Angela obměkčila; totě hlavně,
co jsem vám od bratra měl vyřídit.

Isabella. A stojí tak o jeho bezzivotí?

Lucio. Již odsoudil jej; a, jak slyším, má
žalářný rozkaz, by byl odpraven.

Isabella. Ach, ubohá! kde najdu schopnost, bych
mu prospěla?

Lucio. Moc, kterou máte, zkuste.

Isabella. Moc, kterou mám, ach! pochybuji, –

Lucio. Vše pochybnosti naše jsou jen zrádci;
bojíme-li se zkoušky, tratíme
tím štěstí, které by se získat dalo.
Jen jděte k Angelovi, aby zvěděl,
kde panna prosí, tam že muž jak bůh

je štědrý: a když na kolenou pláče,
dosáhne, zač prosí, tak svobodně,
jako by prosba byla její vlastní.¹²

Isabella. Co činit mohu, zkusím.

Lucio. Rychle jen.

Isabella. V tu chvíli půjdu,
děl neprodám, jen až dám abatyši
o věci zprávu. Díky pokorně:
a bratra pozdravuji; s večera
mu návěští odešlu, jak se vedlo.

Lucio. Teď opouštím vás.

Isabella. S bohem, přáteli.
Odejdou.

Jednání druhé.

Výjev první.

Síň v Angelovu domě.

Vejde Angelo, Eskalus, Soudce, Žalářný, služebníci a jiní.

Angelo. Zákon se nesmí státi haštošem
nastraženým, by dravé ptáky děsil,
a nepohnutě čekal, až by zvyk
jim ze strašidla bidlo udělal.

Eskalus. Jednejme třeba ostře, ano raděj
i trochu řízněme, než aby valem
smrt všecko schvátila. Ach, mladík ten,
ježž chránit chci, měl otce vzácného.
Považte Vašnosti,
(ač věřím, že jste v cnosti nehnutelný,)
zda byste v návalu svých vlastních vášní,
kde čas se k místu hodil, místo k přání,
neb kdyby prudkost vaší krve byla
vás mohla až k samému cíli hnát,
zda byste v živobyті nebyl někdy
ve věci, pro niž teď jej soudíte,
snad pochybil, a zákon na se vyzval.

Angelo. Jiné jest pokušení, Eskale,
a jiné hřešení. Já nezapírám,
z dvanácti přísežných, co vězně hrdla
odsuzují, snad jeden nebo dva
jsou zloději, a horší nežli ten,
který jest vyslýchán; co bylo právu
na jevo dáno, k tomu právo sáhne:
což o tom vědí zákony, že zloděj
zloděje odsuzuje? Totě jasné,
najdem-li klénot, sehnem se a zdvihnem
co vidíme; co ale nevidíme,
to nemyslíte na nic pošlapem.
Tím viny jeho neomlouvejte,
že také já tu chybu měl; radš mluvte,
až já tak chybím, jeho soudce, nechť
můj ortel zrcadlem je smrti mé,
a nic mi nepromiňte. Umřít musí.

Eskalus. Jak moudrost vaše velí, má se stát.

Angelo. Kde jest žalářný?

Žalářný. Zde, Vašnosti k službám.

Angelo. Hled' aby zítra ráno o deváté
byl Klaudio s'tat. Přiveď mu zpovědníka,
a pečuj o to, by byl připraven,
neb jeho pouť je u samého konce.

Žalářný odejde.

Eskalus. Bůh rač jej přijmout i nás na milost!
Ten slyne hříchem, toho zkazí cnost:
ten vyjde šťastně z houští mrzkých činů,
jiný jde na smrt pro jedinou vinu.

Vejde Lokýtek a soudní sluhové, Pěna a Pompejus.

Lokýtek. He, přiveďte je. Když to jsou poctiví lidé v řádné
obci, kteří jen v neřádných domech své nezvedenosti
provádějí, tož nevíme co je zákon: přiveďte je.

Angelo. Aj, muži! Jak vám říkají, a oč se jedná?

Lokýtek. S dovolením, Vašnosti, já jsem ubohého vojvody konstabl, a říkají mně Lokýtek: já náležím k spravedlnosti; a vedu k vaší Urozenosti dva notné beneficianty.

Angelo. Beneficianty! Pěkně tak; jací jsou oni beneficianti? snad maleficianti?

Lokýtek. S dovolením Vašnosti, co jsou, sám dobře nevím; ale že jsou vyjednaní lotrové, to vím jistotně, a beze vší všudy bezbožnosti, jak by se na dobré křesťany slušelo.

Eskalus. Ten si statně vede: zde máme kus rozumného úřadu.

Angelo. Poslyš: jací jsou to lidé? Lokýtek zní tvoje jméno: proč tedy nemluvíš, Lokýtku?

Pompejus. Pane, on nemůže: proto že musí loktem svítit.

Angelo. Co jste vy?

Lokýtek. On, pane? je čepotoč; kus dohazovače; člověk, který je ve službě u ošklivé osoby; její dům, praví se, byl na předměstí zrušen; ona teď vede professi v lázni, a to je, tuším, rovněž tak špatný dům.

Eskalus. Jak to můžete vědět?

Lokýtek. Má žena, pane, kterou беру v detestaci před bohem a vaší Poctivostí, –

Eskalus. Jak! tvou ženu?

Lokýtek. Ano, pane; bohu díky, je to počestná žena, –

Eskalus. Běřeš ji proto v detestaci?

Lokýtek. Jak pravím, pane, já беру nápodobně sám sebe i ji v detestaci, že ten dům, není-li to dům nevěstčí, tedy škoda jejího života, ale je to ničemný dům.

Eskalus. Odkud to víš, konstable?

Lokýtek. Já řku, pane, od mé ženy; kdyby ta osoba měla náklonnost k smilování, byla by tam mohla upadnout v nevěstkářství, cizoložství, a všelikerou nečistotu.

Eskalus. To přičiněním oné ženy?

Lokýtek. Ano, Vašnosti, přičiněním paní Zralé; jak mile mu však do očí naplila, postavila se mu na vzdor.¹³

Pompejus. S dovolením Vašnosti, není tomu tak.

Lokýtek. Dokaž to zde před těmito chlapy, muži ctihodný, dokaž to.

Eskalus (*k Angelovi*). Pozorujete, jak matně slova klade?

Pompejus. Pane, ona přišla v těhotném stavu, a dostala (s odpuštěním vaší Urozenosti laskominu na vařené švestky.¹⁴ My jsme neměli v celém době než dvě, a ty ležely za toho onoho času, jako bych řekl, na ovocné misce, misce to asi za tři halěře: milostpáni viděli už takové misky; nejsou to misky z čínské porculánu, ale jinak dost dobré misky.

Eskalus. Dál, dál: na misce nezáleží.

Pompejus. Nikolí, pane, ani co špendlíč hlavička váží; v tom máte úplnou pravdu; tedy k věci. Jak pravím, ta paní Lokýtková byla, jak pravím, v jiném stavu, a měla velké břicho, a dostala, jak jsem pravil, laskominu na švestky, a my neměli na misce než dvě, jak jsem pravil, protože pan Pěna, tento člověk zde, ostatní snědl, jak jsem pravil, ale, jak pravím, také je poctivě zaplatil; – vždyť pak víte, pane Pěno, že jsem vám nemoh' tří halěře dodat.

Pěna. Skutečná pravda.

Pompejus. Dobře tedy: vy jste tehda, jest-li že si zpomenete, louskal pecky z řečených švestek.

Pěna. To jsem dělal, skutečná pravda.

Pompejus. Nu, dobře tedy: já jsem vám tehdaž vypravoval, jest-li že si zpomenete, že by se ten a onen nikdy nebyl vyhojil, však vy dobře víte z čeho, kdyby se nebyl držel přísné diety, jak jsem vám vypravoval.

Pěna. Samá pravda.

Pompejus. Nu, dobře tedy.

Eskalus. Slyšte, vy jste omrzely blázen: mějte se k věci. – Co se stalo ženě pana Lokýtky, aby měl příčinu si stěžovat? K tomu ať přijdu, co se jí stalo.

Pompejus. Vy k tomu, Vašnosti, ještě přijít nemůžete.

Eskalus. O to se mi také nejedná.

Pompejus. Ale račte dovolit, Vašnosti, vy k tomu máte přijít.

Prosím vás, podívejte se tu na pana Pěnu; muže to, který má ročních osmdesát liber, jemuž o všech svatých otec umřel. – Nebylo to o všech svatých, pane Pěno?

Pěna. O všech svatých večír.

Pompejus. Nu, dobře tedy: doufám, že se pravda jeví. On seděl, Vašnosti, na nizounké stoličce, jak pravím; – bylo to u Hroznů,¹⁵ kde vy také rád sedíváte; není-li pravda?

Pěna. Ovšem, pokoj je do kořán otevřený, a dobrý na zimu.

Pompejus. Nu, dobře tedy: doufám, že se pravda jeví.

Angelo. To bude trvat déle než ruská noc, než jedna z jejich nejdelších. Já jdu, vy můžete při vyslechnout, i doufám, že bude proč jim všem dát vyšetlat.

Eskalus. Tak myslím. Dobré jitro Vašnosti.

A

ngelo odejde.

Teď dělejte: co se stalo paní Lokýtkové, ještě jednou?

Pompejus. Jednou, pane? jednou se jí nic nestalo.

Lokýtek. Prosím vás, pane, ptejte se ho, co ten člověk mé ženě udělal.

Pompejus. Prosím Vašnosti, ptejte se mne.

Eskalus. Nu tedy, co jí ten pán udělal?

Pompejus. Prosím Vašnosti, podívejte se tomu pánu do očí. – Příteli Pěno, podívejte se na milostpána; můj úmysl je dobrý. Pozorujete, milostpane, jeho tvář?

Eskalus. Ovšem, a velmi dobře.

Pompejus. Ne; pozorujte ji, prosím, dokonale.

Eskalus. To činím.

Pompejus. Vidíte, milostpane, v jeho tváři něco zlého?

Eskalus. Nevidím.

Pompejus. Já chci složit přísadu na svaté písmo, že nejhorší věc, kterou na sobě má, je jeho tvář. Tedy dobře; když je tvář jeho nejhorší věc, kterou na sobě má, kterak mohl pan Pěna paní konstablové co zlého udělat? To bych od milostpána rád slyšel.

Eskalus. On má pravdu. Konstabe, co tomu říkáte?

Lokýtek. Za první, račte dovolit, dům ten je obezřelý¹⁶ dům; za druhé je on sám obezřelý chlap, a jeho domácí paní je obezřelá osoba.

Pompejus. Ruku k nebi, pane, jeho žena je obezřelejší, než kdokoli z nás tu přítomných.

Lokýtek. Šibale, ty lžeš: ty lžeš, ošemetný šibale. Na tu dobu si počkáš, v které ona byla obezřelá s mužem, ženou, nebo dítětem.

Pompejus. Vašnosti, ona byla s ním samým obezřelá, ještě než si ji vzal.

Eskalus. Kdo tu má více rozumu? Spravedlnost, čili Nepravost?¹⁷ – Je to pravda?

Lokýtek. Ó ty šelmo! Ó ty šibale! Ó ty zlořečený Hannibale!¹⁸ Já že byl s ní obezřelý, ještě než jsem si ji vzal? – Jest-li že jsem s ní byl někdy obezřelý, nebo ona se mnou, ať Vašnosti ani nepřipadne, že jsem ubohého vojvody služebník. Dokaž to, zlořečený Hannibale, sice budeš z násilnosti k soudu pohnán.

Eskalus. Kdyby vám dal záušek, mohl byste ho také z utrhaní pohnati.

Lokýtek. Na mou věru, za to Vašnosti děkuju. Jak ráčíte myslit, Vašnosti, abych s tím zlořečeným ohavou naložil?

Eskalus. Konstabe, jakož na něm některé zločiny shledáno, které bys rád odkryl, kdybys mohl, myslím opravdu, abys jeho jednání průchod dal, dokud se nedovíš, jaké jsou.

Lokýtek. Na mou věru, za to Vašnosti děkuju. – Tu vidíš, zlořečený šibale, co se na tebe strhlo: ty dostaneš průchod; hled' šibale, průchod dostaneš.

Eskalus. Odkud jste rodič, příteli?

Pěna. Já jsem z Vienny, pane.

Eskalus. Vy máte ročních osmdesát liber.

Pěna. Ano, Vašnosti k službám.

Eskalus. Dobře. – Jakého řemesla jste vy?

Pompejus. Čepotoč; u nebohé vdovy čepotoč.

Eskalus. Jméno vaší domácí paní?

Pompejus. Paní Zralá.

Eskalus. Měla víc než jednoho muže.

Pompejus. Devět jich měla, pane; po posledním je Zralá.

Eskalus. Devět! – Pojd'te blíže, pane Pěno. Milý pane Pěno, přál bych, abyste s čepotoči netovaryšil; oni vás vytáhnou, milý pane Pěno, a vy jim pomůžete k oprátce. Jděte svou cestou, ať o vás nic více neslyším.

Pěna. Děkuji Vašnosti. Co se mne týče, já o hospodu ani nohou nezavadím, by mne tam někdo nestáhl'.

Eskalus. Dobře: nechme řeči, pane Pěno: jděte s bohem.

na odejde.

– Pojd'te sem ke mně, vy čepotoči. Jak se jmenujete, mistře čepotoči.

Pompejus. Pompejus.

Eskalus. Jak ještě?

Pompejus. Zadnický.

Eskalus. Opravdu, vaše zadnice je vaše největší vlastnost, a vy jste, podlé nejhovadnějšího smyslu, Pompejus veliký.¹⁹ Pompeji, vy jste kus svodníka, Pompeji, ačkoli to přikrýváte zástěrou čepotoče. Jste nebo nejste? vyznejte pravdu: bude to k vašemu lepšímu.

Pompejus. Abych pravdu řekl, já jsem ubohý člověk, a rád bych se uživil.

Eskalus. Jak se chcete uživit, Pompeji? svodnictvím? Co soudíte o takovém řemesle, Pompeji? je to řemeslo zákonem dovolené?

Pompejus. I nu, kdyby to zákon trpět chtěl.

Eskalus. Zákon toho ale trpět nechce, Pompeji; a ve Vienně nikdy trpět nebude.

Pompejus. Chcete, Vašnosti, všecko mladé pohlaví z celého města dát vyklestit a vyřezat?

Eskalus. To ne, Pompeji.

Pompejus. Abych podlé mého sprostého rozumu pravdu řekl, tedy s toho nesejde. Bude-li jen Vašnost k tomu hledět, aby byl pořádek mezi běhnami a uličníky, kuplířů není se co báti.

Eskalus. Zatím se u nás roztomilý řád chystá, to vám svěřit mohu: samé stínání a věšení.

Pompejus. Chcete-li deset let po sobě každého stínat a věšet, kdo v té věci hřešil, budete se pak rádi ohlížet, odkud nové hlavy vzítí. Ať ten zákon jen deset let ve Vienně v platnosti potrvá, tož si tam potom najmu nejkrásnější dům, čtyři sáhy míry za tři haléře. Dočkáte-li se až k tomu přijde, řeknete, že vám to Pompejus předpovídal.

Eskalus. Děkuju, milý Pompeji; abych se vám za vaše proroctví odsloužil, poslechněte co pravím: – Přijměte radu mou, a hled'te abyste mi znova na oči nepřišel v nějaké žalobě, ať je jakákoliv; ani s strany příbytku, kde se zdržujete: sice vás poženu do vašeho stanu, Pompeji, a budu vašim zlostným Caesarem.²⁰ Bez obalu řečeno, Pompeji, dám vám vymrskat. Zatím, Pompeji, buďte zdrav.

Pompejus. Děkuju Vašnosti za dobrou radu; budu se jí držet, jak se tělu a osudu nejlépe líbit bude. Mě šlehat? Ne; bič na herku se hodí; chlap statný řemeslu se neodrodí.

O

dejde.

Eskalus. Pojd'te sem ke mně, mistře Lokýtku; sem pojd'te pane konstabl. Jak dlouho jste již konstablem?

Lokýtek. Sedm roků a půl, Vašnosti.

Eskalus. Podlé obratného chování soudil jsem hned, že již nějaký čas sloužíte. Pravíte sedm plných let?

Lokýtek. A půl roku, Vašnosti.

Eskalus. Ubohý! vás to stálo mnoho práce. Dělají vám křivdu, že vás tak často obtěžují. Což nejsou jiní lidé ve vaší čtvrti, kteří by o patřit mohli.

Lokýtek. Věru, Vašnosti, je jich málo kdo by měli k těm věcem dost vtípu. Padne-li hlas na ně, tu mne s radostí hned za sebe volívají: já jim to dělám za jistý peníz, a odbývám to za ně za všechny.

Eskalus. Přičinite se, abyste mi přinesl jména asi šesti nebo sedmi osob, které ve vaší osadě za nejschopnější držíte.

Lokýtek. K Vašnosti do domu?

Eskalus. Ke mně do domu. Buďte zdrav.

L

okýtek odejde.

Kolik je asi hodin?

Soudce. Jedenáct, pane.

Eskalus. Chcete-li u mne stolovat, jste pozván.

Soudce. Děkuju aktivě.

Eskalus. Že musí Klaudio umřít, bolí mne; však není pomoci.

Soudce. Lord Angelo je přísný.

Eskalus. Nutnost káže:

přečasto milost milostí nebývá;

vždy odpuštění nový žal plodívá.

A však, ubohý Klaudio! – Není spásy.

Prosím vás, pojd'me.

Odejdou.

Výjev druhý.

Jiný pokoj tam též.

Vejde Žalářný a Sloužící.

Sloužící. On opět vyslychá: však přijde hned.

Ohlásím vás.

Žalářný. To číňte.

Sloužící odejde.

Zeptám se

co myslí; možná že se obměkčí. Ach!

on hřešil jako ve snách jen: ta vina

lpí na všech stavech, i na každém stáří,

a on má umřít! –

Vejde Angelo.

Angelo. Co chceš, žalářný?

Žalářný. Vy žádáte, by Klaudio zejtra umřel?

Angelo. Neřek' jsem ano? neměl's rozkazu?

proč opět ptáš se?

Žalářný. Bych se neukvapil.

Rač Milost vaše prominout, já viděl,

že po skončené popravě pak soud

výroku želel.

Angelo. To buď starost má:

konejte úřad, či se jeho vzdejte,

vás snadně pohřešíme.

Žalářný. Odpust'te.

Co ale počnu s Julií v bolestech?

Hodina její přišla.

Angelo. Opatřte ji

na příhodnějším místě, a to hned.

Vejde Sloužící.

Sloužící. Odsouzeného sestra přišla sem,

a žádá s vámi mluvit.

Angelo. Má on sestru?

Žalářný. Má, milostivý pane; cnostná panna,

nestalo-li se, tedy v krátce vstoupí

do kláštera.

Angelo. Tak; přiveďte ji ke mně.

Sloužící odejde.

Tu smilnici mi hled'te odstranit:

zjednejte čeho třeba, však nic nazbyt;

já rozkaz pošlu.

Vejde Lucio a Isabella.

Žalářný. Bůh vás opatruj!

Chce odejít.

Angelo. Počkejte chvílku. – (*K Isabelle*) Vítám vás: co chcete?

Isabella. Zarmoucená jdu s prosbou k Vašnosti,
rač Milost vaše přát mi slyšení.

Angelo. Nuž; jak zní vaše žádost?

Isabella. Já znám hřích,
jehož se nejvíc hrozím, jemuž přeju,
by první došel trestu souzeného,
za než bych prosit nechtěla, však musím;
za něžto ani prosit nesměla, kdyby
nebyla v boji vůle s nevolí.

Angelo. Oč pak se jedná?

Isabella. Já mám bratra, jenž jest
odsouzen k smrti: jdu vás prosit, byste
tak hříchu jeho učinil, ne jemu.

Žalářný (stranou). Obdař tě nebe kouzlem pohnutlivým!

Angelo. Hřích mám odsoudit, ne však vinníka?
Hřích každý souzen jest, prv než byl spáchán.
Můj úřad byl by věru nullou, kdybych
chtěl trestat hřích, což zákon sám činí,
a pustit vinníka.

Isabella. Ach, spravedlivý,
však přísný zákon! Mívala jsem bratra. –
Nebesa buďte vaší ochranou! (*odcházejíc*)

Lucio (k Isabelle). Neustupujte: znova k němu, prostě;
klekněte před ním, chopte roucho jeho;
vy jste jak led: by vám šlo o jehlu,
nemoh' by jazyk váš tak krotce prosit.
Jen znova, pravím.

Isabella. Musí tedy umřít?

Angelo. Pomoci není, dívko.

Isabella. Přece snad;
mám za to, že byste moh' milost dát,
a neublížit bohu ani lidem.

Angelo. Já nechci.

Isabella. Můžete, kdybyste chtěl?

Angelo. Co nechci, také činit nemohu.

Isabella. A moh' byste, bez viny před světem,
kdyby vám srdce bylo jako mně
litostí sklíčeno?

Angelo. Ont' odsouzen:
a pozdě jest.

Lucio (k Isabelle). Aj, vy jste příliš chladná.

Isabella. Že pozdě? ne; já mohu každé slovo
co mluví odvolat: aj, věřte mně,
nižádný přívlastek k oslavě velkých,
koruna královská, meč plnomocný,
maršalská berla, ani roucho soudní,
nezdobí půl tak krásně člověka,
jak milost. Kdyby on byl co jste vy,
a vy co on, byl byste kles' jak on,
on však by nebyl krutý jako vy.

Angelo. Teď bych vás žádal, byste odešla.

Isabella. Dej bůh, já abych vládla vaší mocí,
a vy slul Isabella! byl by týž stav?
ne; zjevné stalo by se, co je soudce,
co zajatec.

Lucio (stranou). Tou cestou dá se pohnout.

Angelo. Váš bratr propadl již zákonu,
vy darmo slova maříte.

Isabella. Pohřichu!
Ach! všecky duše jednou propadly,
a On, jenž moh' své doby užiti,
uměl nás vykoupit. Jak by vám bylo,
kdyby vás On, nejvyšší soudce, soudil
dle toho jaký jste. To považte,
a milost v ústech vašich prodychne,
jak novorozenec!

Angelo. Dost, sličná děvo;
ne já, vždyť zákon bratra odsoudil:
byť byl můj krevný, bratr, nebo syn,

musel bych takto jednat: zejtra umře.

Isabella. Jak, zejtra? Totě nakvap! Šetřte ho!
On není k smrti hotov. Drůbež, kterou
bijeme do kuchyně, má svůj čas:
budem snad nebi s menší úctou sloužit,
než jak si hrubých těl svých hledíme?
Laskavý pane, rozmyslete se:
kdo smrti trestán byl pro tento přečin?
a vinníkův jest hojnost.

Lucio (stranou). Dobře, dobře.

Angelo. Ačkoli zákon spal, on mrtev nebyl:
mnohý by hřích ten nebyl spáchal, kdyby
hned první přestupitel rozkazu
byl trestu došel za skutek: teď procít',
přehlízí co se stalo, a jak prorok
v zrcadle vidí hříchy budoucí,
buď nové, buď nedbáním na novo
zas počaté, vylíhlé, zrozené,
jak nemohou se poslušně vyvíjet,
umírajíce prv než živý byly.

Isabella. Projevte jen dost malý slitování.

Angelo. To jeví nejlip, jsem-li spravedliv;
neb žel mám těch, o kterých nevím, jež
by odpuštěná vina pozděj hnětla,
a práv jsem tomu, kdo za jeden zločin
jsa potrestán nemůže jiných spáchat.
Již na tom přestaňte: váš bratr zejtra
umřítí musí: upokojte se.

Isabella. Vy tedy první jste, jenž výrok činí,
on první, jenž má trpět. Pěkněť jest,
mít sílu obra, a však tyran jest,
kdo jí co obr užívá.

Lucio (stranou). Tak, dobře.

Isabella. By bylo velkým pánům dáno, hřímat
jak Jupiter, na věky Jupiter
by neměl pokoje, a každý bídny
malinký úředník tropil by v nebi
jen hromobití, samé hromobití. –
Slitovné nebe! ty však raděj ostrým
a sirným klínem drtíš nerozštěpný
a sukovitý dub, než jemnou myrtu;
jen člověk, hrdý člověk! přiodín
nakrátko malou pánovitostí,
nevědom toho, co jest nepochybné,
své ze skla podstaty, – provozuje,
jak zlostná opice, pitvorné skoky
před nebem vznešeným, že anděly
až k pláči pohne; jižto, s naší myslí,
do smrtelnosti by se nasmáli.

Lucio (k Isabelle). Jen dále, děvče! Oč že povolí:
vidím, co přijde.

Žalářný (stranou). Bože, kých jej získá!

Isabella. Bližního nesmíš na svou váhu klást:
pán může se svatými žertovat:
u něho jest to vtip, co u sprostšího
zlá bezbožnost.

Lucio (k Isabelle). Tak dobře, děvo: dál jen.

Isabella. Co při vůdci zvou slovem prchlivým,
je u vojáka zjevné rouhání.

Lucio (stranou). Kdo ti to poradil? Mluv, mluv.

Angelo. Nač jsou mi od vás tyto průpovědi?

Isabella. Protože svrchovanost, bloudíc sice
tak jako jiní, chová v sobě lék,
jenž chybu povrch zacelí. Zpytujte
svá ňadra, zatlučte, a srdce svého
se tažte, zná-li hřích, který by roven
byl bratrovu: a přizná-li se k vině
tak přirozené, jaká jeho jest,
pak nesmí pomyšlením v ústech vašich

se ozvat o smrt mého bratra.

Angelo (*stranou*). Mluví,
a v duchu takovém, že duch můj tím
se zúrodňuje. (*K ní*) S bohem! buďte zdráva.

Isabella. Můj milostivý pane, vraťte se.

Angelo. Pomyslím o tom. – Přijďte opět zejtra.

Isabella. Poslyšte jen, jak vás chci uplatit.

Můj pane dobrotivý, vraťte se.

Angelo. Mne uplatit, jak to?

Isabella. Ba ovšem, a to dary takovými,
že nebesa se s vámi dělit budou.

Lucio (*stranou*). Již byste byla všecko zkazila.

Isabella. Ne marnou mincí snad z ryzího zlata,
neb kamením, kteréžto v ceně chudne
a bohatne, jak líbost ráčí; nýbrž
upřímnou modlitbou, jež k nebi spěje,
a tam před slunce východem dochází:
modlitbou duší zachovalých, panen
se postících, od světa celou myslí
odvrácených.

Angelo. Nu budiž; přijďte zejtra.

Lucio (*k Isabelle*). Teď pojdme; dobře jest: jen pryč!

Isabella. Opatruj nebe vaši ctihodnost!

Angelo (*stranou*). Amen: neb kráčím cestou pokušení,
která se s modlitbami křížuje.

Isabella. O které hodině smím zejtra vám
se představit?

Angelo. Kdykoliv před polednem.

Isabella. Bůh rač vás chránit!

Lucio, Isabella a Žalářný odejdou.

Angelo. Tebe; i tvé cnosti! –

Co to? Je ona, či jsem já tím vinen?

Kdo hřeší víc, pokušitel, aneb

pokoušený? Ha! ona nikoli,

vždyť nepokouší; ale já jsem to,

jenž leže u violy na slunci,

podoben mrše, ne pak květině,

uhnívám při pohodné době. Může

počestnost smysly naše zmámit víc

než ženská lehkost? Majíc pustin dost,

nač chceme bourat svatyně, a stavět

tam naše neřesti? Ó, fuj, fuj, fuj!²¹

Co činiš, aneb kdo jsi, Angelo?

Dychtíš snad po ní nehodně jen proto,

že hodná jest? Ó, daruj bratru život!

Zloděj má volné právo k loupeži,

krade-li soudce sám. Jsem zamilován,

že bažím, bych ji opět mluvit slyšel,

a z oka jejího se nasytil?

O čem to sním? Ó lestný nepříteli,

bys lapil svatého, chceš udici

nastražit svatými! Přenebezpečně

jest pokušení, které láskou k cnosti

do hříchu pobízí. Nižádná chliphnost,

dvojmocná uměním a přirozením,

nemohla ani pohnout myslí mou;

a cnostná děva tato celého

mne poráží. – Vždy jsem se usmíval,

a divil muži, jenžto láskou plál.

Odejde.

Výjev třetí.

Světnice v žaláři.

Vejde Vojvoda za mnicha přestrojen, a Žalářný.

Vojvoda. Bůh s vámi, žalářný; neb mám vás za to.

Žalářný. Jsem žalářný. Co chcete, otče milý?

Vojvoda. Křesťanskou láskou, svatou řeholí
zavázán, chci tu duše sklíčené
v žaláři navštívit: ved'te mne k nim,

jak bývá obyčej, a oznamte,
co zlého činili, bych podlé toho
moh' konat službu svou.

Žalářný. By třeba bylo, víc bych učinil.

Hle, tu jde jedna; dáma z mých svěřenců,
ta klesla v plamenech své mladosti
a zneřestila dobré jméno svoje.

Ona je těhotna, a původ plodu
odsouzen k smrti – mladík schopnější,
by hřích ten spáchal podruhé, než aby
za první umřel.

Vejde Julie.

Vojvoda. Kdy musí umřít?

Žalářný. Zejtra, jak se zdá. –
(*K Julii*) Vše jsem vám opatřil: počkejte chvílku,
pak vás tam dovedou.

Vojvoda. Želíte hříchu, jež pod srdcem máte?

Julie. Želím, a hanbu trpělivě snáším.

Vojvoda. Naučím vás zpytovat svědomí,
a litost zkoušet, je-li upřímná,
neb u vnitř prázna.

Julie. Chci se ráda učit.

Vojvoda. Vy milujete muže, jenž vám škodil?

Julie. Jak ženu, která jemu škodila.

Vojvoda. Ten hříšný čin pak ve srozumění
byl spáchán.

Julie. Ano, ve srozumění.

Vojvoda. Vy tedy máte větší hřích než on.

Julie. To vyznávám, a želím, otče můj.

Vojvoda. I dobře, dcero má: leč neželte
snad proto, že jste padla do hanby;
ta žalost hledí k sobě jen, ne k nebi,
a dává znáti, z lásky ne, jen z bázně
že nebe šetříme.

Julie. Já toho lituji, co zlého skutku,
a hanbu ráda nesu.

Vojvoda. Na tom stůjte.
Váš druh, jak slyším, umře zejtra již,
a já mu nesu spasitelnou radu.
Bůh budiž s vámi! *Benedicite!*

Odejde.

Julie. Již zejtra umře! Ó, ukrutná milost,
která mně život dluží, jehož slast
je jenom stálá smrtedlná ouzkost!

Žalářný. Mně je ho líto.

Odejdou.

Výjev čtvrtý.

Pokoj v Angelovu domě.

Vejde Angelo.

Angelo. Modlím-li se a myslím, myšlení
a modlení jdou různým směrem: nebi
dám prázná slova, kdežto fantasie,
neslyšíc jazyka, po Isabelle
kotvici pouští: nebe v ústech mých,
jen jakobych to jméno přežvykoval,
a v srdci mocný nabubřelý hřích
výmyslu mého. Stát, mé povždy studium,
jak kniha dobrá, často čítaná,
je věc mi nudná, suchopárná; ano,
mou ctihodnost, (ať nikdo neposlouchá)
v níž jest má pýcha, dal bych s nádvkem
za lehké pírkó, s nímž si vítr hraje.
Ó důstojnost! Ó zvyklost! – Kterak často
svým přikrytím a rouchem vydíráš
od bláznů úctu, ano moudré hlavy
falešnou září vábíš! – Krev jest krev:
napíšme d'áblu na roh „dobrý anděl“,
přec nebude to znakem d'áblovým.

Vejde Sloužící.

Nuž! kdo tu?

Sloužící. Jistá Isabella, mniška,
chce s vámi mluvit.

Angelo. Přiveď ji sem ke mně.

Sloužící odejde.

Ó nebesa!

Proč najednou se krev má k srdci valí,
tam přirozenou činnost jeho ruší,
a spolu všem ostatním oudům svým
potřebnou schopnost ukrádá?

Tak jedná lid nemoudrý s omdlelým;
každý chce přispět, a překáží vzduchu,
jímž měl by oživit: tak rovněž národ,
poddaný krále miláčka, opouští
svou práci, a z přílišné náklonnosti
hrne se k jeho osobě, kde láska
ta nezbedná musí být urážkou.

Vejde Isabella.

Nu, panno spanilá?

Isabella. Já přicházím,
bych slyšela, co činit ráčíte.

Angelo. Raděj bych slyšel, že jest vám to známo,
než abyste se tázala. Váš bratr
žít nemůže.

Isabella. Tak. – Bůh vás opatruj!
Odchází.

Angelo. Leč chvílku moh' by ještě živ být; snad
tak dlouho jako vy, neb já: a však
umřítí musí.

Isabella. Od vás odsouzen?

Angelo. Ano.

Isabella. Kdy, prosím vás? aby se připravil
necht' je si lhůta delší nebo kratší,
by duše jeho ve zlé nepřišla.

Angelo. Fuj, na ty mrzké hříchy! Rovněž tak
bych mohl tomu odpustit, kdo ukrad'
člověka hotového přírodě,
kdybych měl smělé jejich laskání
těm prominouti, kteří obraz boží
nedovoleným strojem rážejí:
táž snadnost, falešně ukradnout život
dle práva stvořený, anebo z kovu
si zapovězenými nástroji
utvořit falešný.

Isabella. To platí v nebi jen, ne na zemi.

Angelo. Vy pravíte? však já vás brzo zkrátím.
Co volíte, by spravedlivý zákon
vám bratra usmrtil, neb, k jeho spáse,
vzdát tělo vaše chlipné poskvrně,
jak ona, kterou zprzil?

Isabella. Věřte, pane,
že raděj tělo nežli duši ztratím.

Angelo. O duši nemluvím. Nucené hříchy
se nám jen sečtou, ale nepřičtou.

Isabella. Co pravíte?

Angelo. Ne, ručit za to nechci;
vždyť mohu slovu svému odporovat.
Jen na to odpovězte: – Já, hlas živý
psaného zákona, vydám teď ortel
o bezživotí bratra vašeho:
nebyl by hřích tu milosrdenstvím
zachovat život bratrovi?

Isabella. Tak číňte,
nebezpečnosti беру na svou duši:
to není hřích, leč milosrdenství.

Angelo. Jednejte vy tak, s nebezpečím duše,
hřích bude pak milosrdenství roven.

Isabella. Je-li to hřích, za jeho život prosit,

bůh mi jej přičti! a je-li to hřích,
mou prosbu splnit, budu každé ráno
se modlit, aby přidán byl k mým vinám,
vy z něho neodpovídal.

Angelo. Poslyšte.

Váš smysl nejde za mnou: buďto jste
tak nevědomá, aneb ze lsti jen
se přetvařujete; to není dobfé.

Isabella. Nechat' jsem nevědomá, nedobrá,
vím-li jen nábožně, že lepší nejsem.

Angelo. Též moudrost chce tím jasněj vysvětlit,
sebe-li zlehčuje: jak černé larvy
ukrytou krásu hlučněj zvěstují,
než když se sama jeví. – Dejte pozor:
abyste rozuměla, promluví
k vám z plných úst: váš bratr musí umřít.

Isabella. Musí.

Angelo. A jeho vina vedlé zákona
podléhá právě takovému trestu.

Isabella. Věřu.

Angelo. Připusťte, aby život zachoval,
že není jiné cesty, (ač vám za ni
ručiti nechci, ani za jinou,
řeč veda na prázno) než že by někdo
byl vás si, jeho sestru, zamiloval,
jehožto důstojnost, neb moc u soudce,
by mohla bratra zprostit okovů
všezákladného zákona, a že by
pomoci v světě nebylo, leč jen
abyste buď svůj poklad tělesný
onomu muži odevzdala, aneb
trest konán byl, co byste činila?

Isabella. Pro bratra to, co sama pro sebe:
a sice, kdyby smrt již hrozila,
nesla bych prouhy bičů žíhavých
jak rubíny, a svlékla bych se k smrti
jak ke spaní, po němžto chorobně
jsem toužila, než abych tělo své
vydala hanbě.

Angelo. Tak by bratr váš
umřítí musel.

Isabella. Tím by získal jen.
Neb lépe bratru jednou zemřítí,
než aby sestra, chtěj jej vykoupit,
na věky umírala.

Angelo. Nebyla byste rovněž ukrutná
jak výrok, který jste tak tupila?

Isabella. Hanebná výplata a svobodné
odpuštění, to dvě je ze dvou matek:
zákonná milost není příbuzná
ošemetného vykopení.

Angelo. Nedávno byl vám zákon tyranem;
a vy jste provinění bratrovo
spíš pokládala za žert, nežli za hřích.

Isabella. Odpusťte, pane! častěj stává se,
že jinak mluvíme než myslíme,
abychom dosáhli čeho si přežem.
Já vlastně omlouvám co nenávidím,
však tomu k vůli, koho miluji.

Angelo. My jsme lid křehký vespolek.

Isabella. Necht' by si
můj bratr zemřel, kdyby jen on sám,
bez jiných soudruhů, byl dědicem
tvé slabosti.

Angelo. Křehké jsou také ženy.

Isabella. Jak zrcadla, do nichž se dívají,
jež tak snadno se lámou, jak se v nich
postavy jeví. Ženy! – Pomoz bůh!
muž zruší jejich podstatu, když jich

byl užil. Mluvte stokrát že jsme křehké,
vždyť pak jsme jemné jako naše pleť
a lehce věříme falešné stopě.

Angelo. Tak soudím; a dle toho svědectví
o vašem pohlaví, (pokládaje,
že také nám víc síly dáno není,
leč co by hřích moh' námi zatřást) chci teď
být smělejší: držím se vašich slov.
Co jste, to buďte, totiž žena: jste-li
však víc, již nejste žena; jste-li žena,
(jak každý důkaz zevnitřní na vás
to krásně jeví) prokažte to teď,
beroucí na se určenou vám barvu.

Isabella. Já mám jen jeden jazyk: milý pane,
promluvte, prosím, v řeči předešlé.

Angelo. Upřímně tedy, já vás miluji.

Isabella. Můj bratr Julii miloval; i slyším,
že proto umřít má.

Angelo. On neumře, On neumře,
dojdu-li vaši lásky, Isabelle.

Isabella. Já vím, že vaše cnost má svobodu,
dělat se trochu horší nežli jest,
by jiné skoumala.

Angelo. Svou ctí vám ručím,
že slova má jsou výraz vůle mé.

Isabella. Ha! malá čest tvá, takou víru zbudit,
a vůle nejvyšš záhubná! – Klam, klam! –
Zjevím to světu, Angelo; dej pozor:
v tu chvíli bratru milost podepiš,
sic budu plným hrdlem hlasitě
všem lidem povídat, jaký jsi muž.

Angelo. A kdo ti věřit bude, Isabelle?

Mé jméno bez poskvrný, život přísný,
mé svědectví, má v státu důstojnost,
převáží celou vaši žalobu,
tak že se vlastním slovem zalknete,
a pomluvou budete zavánět.
Začátek učiněn, i pustím teď
bez uzdy cválem celou smyslnost:
buď po vůli mé bujně žádosti;
nech ostýchání, zbytečného studu,
jenž zavrhuje, po čem touží; bratra
si vykup odevzdáním těla tvého
do vůle mojí; jinak není dost
že smrti zemře, tvoje nevládnost
protáhne k dlouhým mukám jeho smrt.
Odpověz zejtra, sice, při vášni
která mnou vládne, tyranem mu budu.
Co vás se týče, mluvte co chcete,
mé lhání vaši pravdu uhněte.

Odejde.

Isabella. Komu bych žalovala? Řeknu-li to,
kdo uvěří? Ó nebezpečná ústa!
kde jeden a týž jazyk přebývá,
jenž zatracuje nebo schvaluje,
jimž musí zákon dvořit služebně,
a právo s bezprávím za chuti kráčet,
kam ta je vleče. Půjdu k bratrovi:
ačkoli klesl krve bujností,
přec nese tolik cti duch jeho v sobě,
že kdyby dvacet hlav měl na dvacet
krvavých špalků sklonit, dal by je,
než aby sestra jeho podlehla
tak přeoahavné poskvrně.

Smrt bratrovi, mně zůstaň nevinnost:
víc nežli bratr platí poctivost.
Před smrtí Angela mu zobrazím,
a duši jeho bohu připravím.

Odejde.

Jednání třetí.

Výjev první.

Světnice v žaláři.

Vejde Vojvoda co mnich, Klaudio, a Žalářný.

Vojvoda. Doufáte, že vám Angelo dá milost?

Klaudio. Nešťastný nemá léku jiného
krom naděje.

S nadějí života hotov jsem umřít.

Vojvoda. Především k smrti hleďte; smrt neb život
bude tím sladší. K životu tak mluvte: –
ztratím-li tebe, ztratím věc, které
by jenom blázen hlídat chtěl; ty's dech,
podroben všem proměnám v povětrí,
jež domov ten, kde bydlíš, každou chvíli
porušují. Smrt má tě za blázna;
ty chceš ji minout útekem, a přec
jen k ní vždy pospícháš: ty nejsi vzácný;
neb vše, co slouží k tvému pohodlí,
kojila sprostnost: také statný nejsi,
strach maje před heboukným žihadlem
bídneho červa: nejlepší tvůj poklid
je sen, ten častěj přivoláváš, smrti
však ukrutně se lekáš, ačkoliv
nic není jiného. Ty nejsi ty,
jsa složen z mnoha tisíc zrněk z prachu
porozených. Ty ani nejsi šťastný;
co nemáš, po tom bažíš, a co máš,
toho si nevšímáš. Ty nejsi stálý;
tvá mysl s měsícem se divně mění:
slyneš-li bohatstvím, jsi chudý; vždyť,
jak osel, jehož kříž pod drahým kovem
se prohýbá, vlečeš svůj těžký poklad
den jediný, a smrt ti náklad sejme:
ty nemáš přítele; tvé vlastní símě,
které tě otcem zve, ten čirý výtok
z tvých ledví, zlořečí, že lišej, dna,
a réma, nemohou tě rychleji zhubit.
Ty nemáš ani mládí, ani stáří,
jen jako bysi v odpoledním spánku
o obém snil; tvá pozeňaná mladost
vypadá jako zletilá, a žebrá
od schroumaného starce almužnu:
a sestaráš-li, a jsi bohatý,
již nemáš ohně, vášni, krásy těla,
bys našel zalíbení v bohatstvích.
Co zbývá, by to slulo životem?
V témž životě se skrývá tisíc smrtí,
a my se ještě smrti bojíme,
která ty nerovnosti vyhladí.

Klaudio. Pokorné díky. Já již nahlížím,
hledám-li života, hledám jen smrti,
a smrti hledaje, nacházím život:
ať tedy umru.

Isabella (venku). Je tu kdo? Mír s vámi;
bůh dej vám milost svou, a život tichý!

Žalářný. Kdo to? dál; řeč ta přivítání hodna.

Vojvoda. Můj milý, v krátce zas vás navštívím.

Klaudio. Nábožný otče, já vám děkuji.

Vejde Isabella.

Isabella. Ráda bych s Klaudiem krátce mluvila.

Žalářný. Vítám vás. Pane, tu je sestra vaše.

Vojvoda. Žalářný, na slovo.

Žalářný. I kolik vám se líbí.

Vojvoda. Ukrýte mne, kde bych je mluvit slyšel.

Vojvoda a Žalářný odejdou.

Klaudio. Nu, sestro, jaká útěcha?

Isabella. Aj, jako
vše útěchy; je dobrá, předobrá.

Lord Angelo má v nebi jednání;
on chce vás míti rychlým poslem svým,
a tam pak věčným plnomocníkem:
konejte tedy zhurta přípravy:
již zejtra půjdete.

Klaudio. Pomoci není?

Isabella. Je sice, jen že, hlavu zachovat,
ve dví by srdce puknout muselo.

Klaudio. Je tedy jaká?

Isabella. Ano, bratře můj,
živ býti můžete:
u soudce najdete d'ábelskou milost,
poproste za ni, daruje vám život,
však do smrti vás spoutá.

Klaudio. Věčná vazba?

Isabella. Ba, ovšem; věčná vazba: kdyby vám
nesmírný svět stál celý do kořán,
byl byste v těsnu sevřen.

Klaudio. Jakým činem?

Isabella. Tím činem, že kdybyste přivolil,
oloupal byste kmen svůj ze vši cti,
a zůstal nahý.

Klaudio. Zjevte mi tu věc.

Isabella. Ó Klaudio, já mám strach, a třesu se,
že bys chtěl dloužit život horečný,
a výše cenit šest neb sedm zim
než věčnou čest. Troufáš si směle umřít?
Strach smrti sídlí jenom v myšlení,
a bídný červík, šlápneme-li na něj,
utrpí tělesně tak velkou muku,
jakoby obr umíral.

Klaudio. Proč na mne
tu hanbu kladete? Myslíte si,
že mohu srdnatost svou vážit
z květoucí outlosti?²² Musím-li umřít,
přivítám černou tmu jak nevěstu,
a obejmou ji v náručí.

Isabella. To mluvil bratr můj: tu zavzněl hlas
z otcova hrobu. Ano, umřít musíš:
ty's šlechetnější, nežli abys život
chtěl zachovat hanebným prostředkem.
Ten povrch svatý plnomocník, jehož
složená tvář a vážné slovo mladost
do hlavy klube, pošetilsto děsí
jak sokol ptáčata, je přec jen d'ábel;
kdybysi vnitřní bahno vykrydál,
spatřil bys propast hlubokou jak peklo.

Klaudio. Ten kníže Angelo?

Isabella. Ó, totě jen
tak ošemetná barva pekla, která
to tělo zlořečené přikrývá
a šatí rouchem knížecím! Víš, Klaudio,
kdybych mu chtěla dát své panenství,
byl bysi svoboden.

Klaudio. Probůh! to nelze.

Isabella. On by ti za ten mrzký hřích dal vůli
vždy znova hřešit. Dnes nočního času
mám učinit co vyslovit se hrozím,
sic zejtra umřeš.

Klaudio. Ty tak neučiníš.

Isabella. Ó! kdyby šlo o pouhý život můj,
vám k spáse vrhla bych jej od sebe
tak lehce jako jehlu.

Klaudio. Díky vám,
předrahá Isabello.

Isabella. Klaudio,
hotovte se k zejtrější smrti své.

Klaudio. Hned. Zná on vášně, jež jsou příčinou,
že vodí zákon za nos právě tenkrát,

když ho chce užít? Jistě hřích to není,²³
či z sedmera smrtelných nejlehčí.

Isabella. Který jest nejlehčí?

Klaudio. Kdyby ved' k zatracení, on, tak moudrý,
kterak by za tu okamžitou rozkoš
chtěl býti věčně trestán? – Isabello!

Isabella. Co dí můj bratr?

Klaudio. Smrt je hrozná věc.

Isabella. A nectný život ohavnost.

Klaudio. Však umřít, odejít nevěda kam:
v studeném ležet sklíčení, a hnít;
to citedlné teplé tělo, být jen
úhnětek hlíny; ten duch blažený,
topit se v proudech plamenných, neb bydlit
v mrazivém kraji skalobokých ledů;
být vězen v bouři neviditelné,
a zmítán vztekem neustálým vůkol
okolo visutého světa, aneb
být horší nejhorších, jak si je mysl
bezudná těkavá ve řvoucím pekle
představuje! – ó, totě přehrozně.
Nejtěžší omrzely v světě život,
jímž stáří, neduh, nouze, vězení
stěžuje člověka, je vedlé toho,
čím hrozí smrt, vždy ještě ráj.

Isabella. Žel! žel!

Klaudio. Rozmilá sestro má, nechte mne žít.

Co spásete, zachovat bratru život,
od přírody stane se narovnaní,
že bude z hřichu cnost.

Isabella. Ó, zvíře vy!

Nevěrný bázlivče! Ohavný tvore!
Chceš býti mužem z mého zločinu?
Není to málem krevní hřích, brát život
od hanby sestřiny? Co musím myslit?
Bůh nedej, aby otec od matky
byl oklamán; ten planý zákrsek
nevyrost' z krve jeho nikterak.
Slyš, co ti navzdor pravím: umři, pohyň!
Kdybych tě losu tvého kleknutím
zbavití mohla, musel by tě stihnout.
Tisíckrát pomodlím se za tvou smrt,
ni jednou za tvé vysvobození.

Klaudio. Ne, slyš pak, Isabello.

Isabella. Fuj, fuj, fuj!

Ty's nekles' náhodou; toť řemeslo.

Tobě-by milost byla svůdkyní:
nejlépe, umřeš-li co nejrychlej.

Odhází.

Klaudio. Ó slyš mne, Isabello!

Vojvoda se vrátí.

Vojvoda. Dovolte mi jedno slovo, sestro mladičká; jen jedině
slovo.

Isabella. Co žádáte?

Vojvoda. Kdybyste měla prázdnou chvíli, milerád bych ted'
s vámi o něčem promluvil: splníte-li žádost mou, bude to
rovněž k vašemu prospěchu.

Isabella. Já nemám prázdné chvíle nazbyt: prodlením okradu
jiné povinnosti; však něco málo chci s vámi pobytí.

Vojvoda (stranou ke Klaudiovi). Synu, já vyslechl, co se mezi
vámi a sestrou vaší událo. Angelovi nikdy na mysl
netanulo, aby ji porušil; on její cnost jen zkoušce podrobil,
chtěje tím nabyti bystřejšího soudu o náklonnostech
lidských. Ona, chovajíc v srdci opravdivou počestnost,
odřekla mu slovy nábožnými, což on s největším
potěšením přijal: já jsem Angelův zpovědník, a vím že
tomu tak; připravte se tedy k smrti. Nelahod'te vaší
zmužilosti klamnou nadějí: zejtra musíte umřít. Jděte;
padněte na kolena, a hled'te abyste byl hotov.

Klaudio. Dovolte, bych sestru prosil za odpuštění. Já jsem tak beze vši lásky k životu, že žádat budu, abych ho zbaven byl.

Vojvoda. Při tom setrvejte: s bohem!

Klaudio odejde.

Žalářný opět vejde.

Žalářný, několik slov.

Žalářný. Co jest vám libo, otče?

Vojvoda. Abyste opět odešel, jak jste přišel. Nechte mne s tou pannou chvílku samého: úmysl i šat můj slibují, že v tovaryšství se mnou škody nedojde.

Žalářný. Budiž tak.

Žalářný odejde.

Vojvoda. Ruka, která stvořila vaši krásu, stvořila také vaši dobrotu: je-li dobrota u krásy v levné ceně, uběže krásě dobroty; a však bohabojnost, duše vaší bytnosti, zachová tělo povždy při jeho krásě. Útok, jehož se Angelo na vás odvážil, byl mi náhodou vyjeven; a kdyby nebylo v křehkém světě dost příkladů jeho klesnutí, musel bych se Angelovi divit. Jak hodláte jednat, abyste náměstkovi zadost učinila, a bratra vysvobodila?

Isabella. Právě jsem na cestě, abych mu dala rozhodnou odpověď. Ať raději bratr po zákonu umře, než aby se mi syn proti zákonu narodil. Ach ale, jak hrubě klame Angelo dobrotivého vojvodu! Vrátili-li se opět, a bude-li mně možná s ním mluvit, otevru snad ústa nadarmo, anebo celou správu jeho odkryju.

Vojvoda. Nebyla byste na scestí: leč jak věci stojí, vymkne se vašemu nařknutí, jakoby vás byl jen zkoušel. – Protož slyšte radu mou uchem napnutým: mé náklonnosti k dobrým skutkům přichází pomoc sama ve stříc. Já jsem přesvědčen, že můžete ve vši nevinosti ubohé potupené dámě zasloužené dobrodiní prokázat, bratra svého z rukou rozhněvaného zákona vyprostít, při tom na své duši nábožné zůstat bez poskvrny, a vojvodovi v jeho nepřítomnosti velkou radost způsobit, kdyby snad jednou, přijde nazpět, o té věci se dověděl.

Isabella. Pokračujte dále v řeči. Já mám srdce, podstoupiti vše co se čistému srdci mému nebude zdáti ošklivé.

Vojvoda. Cnost bývá smělá, a dobrota strachu nezná. Nebyla nikdy řeč o Marianě, sestře onoho Frederika, slavného vojína, jenž na moři nešťastně zahynul?

Isabella. Slyšela jsem o té dámě, a šlo o ní dobré slovo.

Vojvoda. Tu měl si Angelo vzít; on se jí přísahou zaslíbil, a k sňatku den byl určen: v době mezi zasnoubením a svatební slavností utonul bratr její Frederik na moři, a ve stroskotaném korábu bylo věno jeho sestry. Považte jaké těžké břemeno padlo na ubohou pannu: ona ztratila šlechetného, daleko proslaveného bratra, jehož láska k ní byla vždy srdečná a bratrská; s ním hlavní částku celého jmění svého, věno svatební; a posléz ještě zasnoubeného chotě, toho na oko dobrého Angela.

Isabella. Je-li možná? Angelo ji pak opustil?

Vojvoda. Opustil ji v slzách, a slovem potěšným ani jedné neosušíl; zapřel všechny sliby, předstíraje že se nectných věcí na ní dopátral: zkrátka, zůstavil ji vlastnímu zármutku, v němž ona jemu k vůli dosavad trvá, sám pak, jako mramor, v slzách jejich se koupá, ale nemůže tu.

Isabella. Jaká by byla smrti zásluha, kdyby nebohou tu dívku se světa povolala! Jaká to neřest života, že toho muže žítí nechává! – Než kterak může toto vše jí býti k užítku?

Vojvoda. Rána je taková, že ji snadno zacelíte; a hojením vysvobodíte nejen bratra svého, nýbrž zachováte spolu poctivost při celém jednání.

Isabella. Jak to mám učinit, dobrotivý otče?

Vojvoda. Táž dívka, o níž je řeč, zachovala v srdci podnes svou první náklonnost: jeho nespravedlivá příkrost, která vším právem lásku její udusiti měla, způsobila, jako závada v proudu, že je tím prudčí a nevázanější. Jděte

k Angelovi: přísvedčte poslušně k jeho žádosti: buďte mu po vůli co se věci samé týče; držte se ale této prospěšné výminky, – předně, abyste nemusela dlouho s ním pobýti, aby toho času panovalo vůkol temno a ticho, a místo okolnostem bylo přiměřené. On k tomu nepochybně svolí, a vše ostatní půjde samo: my přivedem uvažnou dívku k tomu, aby šla místo vás k umluvené schůzce; přijde-li to setkání pozděj na jevo, bude přinucen učinit jí náhradu; a tím je bratr váš vysvobozen, čest vaše zůstane neposkvrněna, ubohá Mariana bude prospěšně opatřena, a neřestný náměstek vyzrazen. Dívku připravím já sám, a nakloním ji k jeho útoku. Chcete-li dle možnosti v té věci přispět, dvojnásobné dobrodiní bude podvod před potupou chránit. Co o tom soudíte?

Isabella. Již pomyšlení na to budí mou spokojenost, i doufám, že to dojde šťastného konce.

Vovj. Na vašem chování mnoho záleží. Pospěšte rychle k Angelovi: bude-li vás prosit, abyste s ním této noci vešla na lože, spokojte ho příslibením. Já půjdu teď k sv. Lukáši; tam bydlí v osamělém dvoře opuštěná Mariana: u ní mne hledejte, a spěšte aby se s Anjelem věc krátce ukončila.

Isabella. Děkuji za vaše přičinění. Mějte se dobře, ctihodný otče.

Odejdou.

Výjev druhý.

Ulice před žalářem.

Vejde Vojvoda co mnich; pak Lokýtek, Pompejus a soudní sluhové.

Lokýtek. Jest-li že se to nepřetrhne, a budete-li pořád mužské i ženské kupovat a prodávat jako dobytek, stane se že bude celý svět tmavého a bledého bastarda pívat.²⁴

Vojvoda. Nebesa! jaká to čeládka?

Pompejus. Všecka veselost na světě vzala za své od té doby, co jednomu z dvojího lichvářství, a sice nejveselejšímu zastavili živnost, a horšímu z nich mocí zákonnou uštědřili pelíšek, aby mu bylo teplo, liškou a beránkem podšitý, na znamení, že chytrost, bohatší než nevinnost, umí vzdorovat.²⁵

Lokýtek. Jděte svou cestou, muži. – Pozdrav vás bůh, dobrý otče bratře.

Vojvoda. Vás též, dobrý bratře otče. Čím vás ten člověk urazil?

Lokýtek. Pane, on zákon urazil: a krom toho držíme ho také za zloděje; protože jsme u něho našli neobyčejný falešný klíč, který jsme místodržcímu poslali.

Vojvoda. Fuj, svodník tedy, ošemetný svodník!

Zlé, návodem tvým spáchané, dává ti výživu. Pomysli co to váží, nacpat si žaludek, a záda přikrýt, za tu tak hříšnou špinavost: mluv k sobě, za jejich mrzké zhovadilé smilství jím, piju, odívám se, a jsem živ. Smíš věřit, žiti tvoje že jest život, když od kořene páchne? Čiň pokání.

Pompejus. Skutečně, jistým způsobem to páchne, pane; ale mohl bych dokázat –

Vojvoda. Od ďábla máš-li na hřích důkazy, dokážeš, že jsi jeho. Zatkněte jej: naučení a kázeň musí přispět, než tupé zvíře to se napraví.

Lokýtek. On musí jíti k místodržiteli, pane; od něho dostal napomenutí. Místodržitel nemůže kuběnáře ani vidět: provozuje-li kuběnářství, a přijde pak k němu, bylo by mu lépe, aby byl míli cesty dále.

Vojvoda. Buď každý bez viny, tak jak se staví, a vinu přetvářka ať neohaví!

Lokýtek. Hrdlu jeho dostane se, co vašemu pasu, – provaz, pane.

Pompejus. Já větrím pomoc: zavolám, rukojmě. Tu jde

urozený pán, a můj dobrý známý.

Vejde Lucio.

Lucio. Co děláš, šlechtný Pompeji? Jak, u vozu Caesarova?²⁶ Vedou tě v triumfu? Což tu není některý obrázek Pygmalionův, nově hotová ženka, která ruku do kapsy strká, aby hrst vytáhla? Jakou máš odpověď? He! jak se ti líbí tón, melodie, a metoda? Snad se to v posledním lijavci neutopilo? He! co říkáš, stará babo? Stojí svět ještě kde stál, muži? Jakou si vede? smutnou, málomluvnou, či jinou? Jakého je rázu?

Vojvoda. Vždy ještě takový, ba mnohem horší!

Lucio. Co dělá moje drahá lahůdka, domácí tvá paní? Dohazuje pořád ještě? He!

Pompejus. Věru, pane, když dojedla všechno naložené maso, sedla si sama do sudu.²⁷

Lucio. Výborně; tak tomu rád velí; tak má býti: kuběnky vždy čerstvé, a kuběnářka v láku: totě nevyhnutelný následek; tak musí býti. Jdeš do žaláře, Pompeji?

Pompejus. Ba věru, pane.

Lucio. To neškodí, Pompeji. Buď zdrav! Jdi jen, a řekni, že jsem tě tam poslal. Je to pro dluhy, Pompeji, či není?

Lokýtek. Proto že je svodník, že je svodník.

Lucio. Dobře tak, tedy ho zavřete. Je-li vězení svodníku přiřknuto, dojde svého práva: svodník je, nepochybně, od starodávna; rozený svodník. Buďte zráv, milý Pompeji: pozdravujte ode mne žalář, Pompeji. Z vás bude teď hodný domácí pán, Pompeji; vy se budete doma držet.

Pompejus. Já mám naději, pane, že bude vaše laskavá Urozenost mým rukojmím.

Lucio. Ne, opravdu, nemám chuti, Pompeji; není to v modě. Přimluvím se, Pompeji, aby vaše vězení déle trvalo: nebudete-li trpělivě snášet, dokážete tím větší srdnatost. S bohem! věrný Pompeji. – Vítám vás, otče.

Vojvoda. Nápodobně.

Lucio. Líčí se ještě Brigitka, Pompeji? He!

Lokýtek. Jděte svou cestou, pravím; pojd'te.

Pompejus. Vy teda nechcete za mne ručit, pane.

Lucio. Ani tehda, Pompeji, ani teď. – Co nového ve světě, otče? Co nového?

Lokýtek. Jděte svou cestou, pravím; pojd'te.

Lucio. Jdi už; do psince s tebou, Pompeji.

Lokýtek, Pompejus a soudní

služebníci odejdou.

Co nového slyšet o vojvodovi, otče?

Vojvoda. Nic nevím. Můžete mi něco povědět?

Lucio. Někdo praví, že je u ruského císaře; jiný, že je v Římě: kde se asi zdržuje, co myslíte?

Vojvoda. Já nevím; ale ať je kdekoli, přeju mu všeho dobrého.

Lucio. Byl to nemoudrý, fantastický kousek, který vyvedl, že se ze své říše vykradl a do žebroty pustil, k níž nebyl porozen. Angelo zatím v jeho nebytí roztomile vojvodí, a běře hříchy na paškál.

Vojvoda. Dobře má.

Lucio. S chlipností mohl by o něco vlídně zacházet, tím by sobě neublížil: v té věci je mi hořký host, otče.

Vojvoda. Tato nepravost se příliš rozmohla, a přísnost ji musí vyhojit.

Lucio. Boží pravda, nepravost ta je z velkého rodu: ona má mnoho příbuzných; celistvě se vám ale vykořenit nedá, otče, dokavad nebude jídla a pití konec. Povídá se, týž Angelo že nebyl ani přirozeným světa obyčejem od muže a ženy zplozen: je to pravda, co myslíte?

Vojvoda. A kterak by měl být zplozen?

Lucio. Někteří vypravují, že ho mořská žena vytřela: druží, že ho dvě tresky plodily; to ale je věc jistá, když pustí vodu, že jeho moč zmrzne jako led: o tom jsem skutečně přesvědčen; on je nepochybně jen plodný panák.²⁸

Vojvoda. Vy jste kratochvilný pán, a do úst si nehledíte.

Lucio. Jaké to nemilosrdné počínání, chtít člověka o život připravit, že se mu poklopek zbouřil? Byl by vojvoda, který odešel, tak jednal? Než by byl jednoho člověka pro sto panchartů oběsil, raděj byl by tisíc jich na své útraty živil. On miloval veselé kousky: on se v těch věcech znal, a to jej učilo milostivě jednat.

Vojvoda. Co se ženských týče, nevím aby byl kdo nepřítomného vojvodu těžce nařknul: nebyla to jeho náklonnost.

Lucio. Ó, pane! vy jste na omylu.

Vojvoda. Není možná.

Lucio. Kdo? vojvoda že nic? což ta padesátiletá žebračka; té hodil pokaždé dukát do pokladnice. Vojvoda míval své roupy: také se rád opjel; to vám svěřit mohu.

Vojvoda. Jistě mu činíte křivdu.

Lucio. Pane, já byl jeho důvěrník. Vojvoda byl potutelná kopa; a mně se zdá že vím, proč odešel.

Vojvoda. I prosím, jakou mohl míti příčinu?

Lucio. Ne, – odpusťte: – takové tajemství musí býti mezi ústy a zuby zavěno; tolik vám ale mohu dát na srozuměnou, – větší část lidu držela vojvodu za moudrého pána.

Vojvoda. Moudrého? o tom není pochybnosti.

Lucio. Planá, nevědomá, prázdná hlava.

Vojvoda. Z vás mluví závist, nerozum, anebo blud: celý běh jeho života, a způsob jak státní věci řídil, musel by, ač kdyby důkazu třeba bylo, lepší hlas o něm vynesti. Dovolte jen aby jeho skutkové za svědky mu sloužili, tož i závistník uvidí v něm učence, státníka a bojovníka. Vy tedy mluvíte bez rozvážení; anebo máte-li lepší vědomost, je zlobou hustě zakalena.

Lucio. Pane, já ho znám, a já ho miluji.

Vojvoda. Láska mluví s větší znalostí, a znalost s větší láskou.

Lucio. Nechme toho, já vím co vím.

Vojvoda. Tomu ani věřit nemohu, vždyť nevíte co mluvíte. A však, jest-li že se vojvoda zas jednou vrátí, (jakož se modlíme aby se stalo) požádám vás, byste před ním za to odpovídal: byla-li řeč vaše poctivá, dovedete ji srdnatě zastat. Má povinnost káže vás k tomu vyzvat; prosím, povězte mi své jméno?

Lucio. Jméno mé jest Lucio, vojvoda mě dobře zná.

Vojvoda. A pozná vás ještě líp, dočkám-li toho, abych mu o vás zprávu dal.

Lucio. Vás se nebojím.

Vojvoda. Ó! vy doufáte, že se vojvoda již nevrátí, anebo si o mně myslíte, že jsem zhola neškodný protivník. A v skutku vám také hrubě ublížití nemohu: vy všechno zas odpřísáhnete.

Lucio. Raděj bych visel: mnichu, ty o mně bludně soudíš. Ale nechme toho. Můžeš mi říci, zdali Klaudio zejtra umře, či neumře?

Vojvoda. Proč by měl umřít?

Lucio. Proč? protože nálevkou láhev naplnil. Přál bych, aby se řečený vojvoda byl zas navrátil; ten neplodný plnomocník zem tu samou zdrželivostí odliční; již ani vrabci nesmějí pod jeho žlabem hnízdit, že prý jsou chlipní. Vojvoda byl by věru, co se v noci stalo, nocí přikryl; aniž by to kdy byl na světlo vynesl: přál bych aby se byl vrátil! Hled'te, ten Klaudio je odsouzen, že sukničku vykasal. S bohem, ctihodný otče; račiž se za mne pomodlit. Vojvoda, tak opět pravím, měl by chuť na korotvičku také v pátek. Doba jeho ovšem minula; ale věř mi, že by žebračce hubičku dal, třeba by černým chlebem a česnekem páchla: řekni, že to víš ode mne. Buď zdrav.

Odejde.

Vojvoda. Potupě žádná moc ni důstojnost na světě neujde: ta čistou cnost od zadu raní. Nejsilnější král zlým jazykům dosud neodolal. Kdo přichází?

Vejde Eskalus, Žalářný, Svodnice, a soudní sluhové.

Eskalus. Jděte: odved'te ji do žaláře!

Svodnice. Milostpane, jedněte se mnou milostivě; o Vašnosti se říká, že jste dobrotivý muž: milostivý pane můj.

Eskalus. Po druhém a po třetím napomenutí vždy zas totéž provinění? Sama milost naučila by se z toho proklínati, a na tyraha hráti.

Žalářný. Svodnice po jedenácti let pořád sběhlých, s dovolením vaší Milosti.

Svodnice. Urozený pane, to na mne jistý Lucio svedl. On dopustil za časů vojvodových pannu Katinku Lehnickou, a slíbil že si ji vezme; dítěti bude pět čtvrtí roku o sv. Filipu a Jakubu nejprve příštím. Já sama jsem je odchovala, a teď vidím jak hanebně chce se mnou nakládat!

Eskalus. Ten mladík je velmi prostopášný: – přiveďte nám jej. – Pryč s ní do žaláře! Jdi, ani slova více.

Svodnice a sluhové odejdou.

Žalářný, bratr můj Angelo nedá si říci; Klaudio musí zejtra umřít. Postarejte se mu o duchovní, aby se křesťansky připravil: kdyby můj bratr cítil litost mou, vedlo by se onomu jinak.

Žalářný. Račte dovolit, tento mnich byl u něho, a přispěl mu radou, jak má smrt přivítat.

Eskalus. Dobrý večer, duchovní otče.

Vojvoda. Dej vám bůh své svaté požehnání.

Eskalus. Odkud jste?

Vojvoda. Ne z těchto krajů, ač tu náhodou teď čas svůj trávím. Já jsem bratr z řádu nábožných mnichů, a přicházím právě s vyřízením od jeho Svatosti.

Eskalus. Co je nového ve světě?

Vojvoda. Nic, leda že poctivost na hroznou zimnici stůně, tak že se jenom úplným rozmíšením uzdraviti může: každý se jen po novotách shání; a jakož jest nebezpečné, když člověk na jisté dráze života sestará, tak chvalitebné bývá, když v jakémkoli podniknutí setrvá. V životě jest sotva tolik upřímnosti, aby společnost nabyla jistoty, za to je ale dosti jistot, abys všecko přátelství zaklel.²⁹ Moudrost světa točí se hlavně okolo této pohádky. Ta novina je ovšem stará dost, ale každý den ji zas obnoví. Prosím vás, řekněte mi, jak byl vojvoda ustanoven.

Eskalus. Byl to muž, kterému šlo nade vše jiné snažení, aby znal sám sebe.

Vojvoda. Jaké vyražení miloval?

Eskalus. Více se radoval, viděl-li jiné veselé, než aby se byl z toho veselil, co jemu mělo radost působit: byl to pán střídmé povahy. A však odevzdejme ho jeho osudu, modlíce se aby se mu dobře vedlo, mně pak dovolte abych se otázal, jak jste Klaudia shledal připraveného. Bylo mi řečeno, že jste ho uctil návštěvou.

Vojvoda. On uznává, že nad ním soudce křivě nerozsoudil, a pokořuje se dobrovolně výroku spravedlnosti; přece ale, návodem své vlastní křehkosti, dělal si rozličné mylné naděje o zachování života, s kterých jsem jej pomalu svedl, tak že nyní k smrti jest odhodlán.

Eskalus. Vy jste vyplnil nebi svůj slib, a u zajatého povinnost svého povolání. Moje přímůlva za ubohého mladíka šla až na samý kraj slušnosti; ale můj bratr soudce jevil takovou zatvrzelost, že jsem nucen byl nazvati jej opravdu – živým soudem.

Vojvoda. Je-li jeho vlastní život roven přisnosti jeho jednání, bude mu to pěkně slušet; jest-li že ale v tom nedostojí, sám sebe odsoudil.

Eskalus. Já jdu vězně navštívit. Buďte zdráv.

Eskalus a Žalářný odejdou.

Vojvoda. Pokoj s vámi!

Kdo boží meč chce v rukou mít,
má jak svatý tak přísný být;
v nábožnosti vzorně stát,

v cnosti jasně prospívat;
musí vážit cizí viny,
tak jako své vlastní činy.
Hanba, kdo vinníka skolí
za hřích, jež si sám dovolí!
Třikráte hanba Angelovi,
že druha tresce, sobě hoví!
Co tají člověk v srdci svém,
ač vně se zdá být andělem!
Ó, jak zlá přetvářenost,
provodíc ošemetnost,
odvléká nitkou pavoučí
za sebou věci nejtěžší!
Lest proti zlosti nastrojím.
Dnes k Angelovi položím
nevěstu, kterou odstrčil:
aby, kdo klamal, zklamán byl;
tak se falši musí státi,
až se bude k slibům znáti.

Odejde.

Jednání čtvrté.

Výjev první.

Pokoj v domě u Mariana.

Mariana sedí, a chlapec zpívá.

Píseň. Již ta ústa odchyluj
spiklá sladce na mé hoře;
i ta očka odvracuj,
světla-klamy raní zoře:
navrať jen hubičky mé,
hubičky mé,
pečet' lásky zmařené,
zmařené.³⁰

Mariana. Nech zpívání, a rychle odejdi:
muž útěchy přichází, jehož rada
můj trpký nářek často ztišila. –

Chlapec odejde.

Vejde Vojvoda, přestrojen jako

prvé.

Odpusťte; přála bych abyste nebyl
mne zastih' tak hudebně veselou:
promiňte, radost má to nebyla,
jen žalost, věřte, tím se kojila.

Vojvoda. Necht': hudba děkuje to kouzlu svému,
skloní-li zlé k dobrému, dobré k zlému.

Prosím vás, povězte mi, ptal se tu dnes někdo po mně?
právě tou dobou řekli jsme si, že se tu sejdem.

Mariana. Po vás se nikdo neptal: seděla jsem tu celý den.

Vojvoda. Věřím vám bezpečně. – Právý čas je teprv teď. Chci
vás prosit, abyste se na chvílku odstranila: možná, že vás
v krátkce opět zavolám, a něco dobrého vám povím.

Mariana. Vždy jsem vaší dlužnicí.

Odejde.

Vejde Isabella.

Vojvoda. Vítám vás, srdečně vás vítám.

Jak bylo u cnostného náměstka?

Isabella. Zahrada jeho vůkol zeď má z cihel,
na západ od ní leží vinice;
u vinice jsou vrata prkenná,
ty otevrou se tímto větším klíčem:
zde druhý odemyká malá dvířka,
co vedou z vinice do zahrady;
tam jsem mu přislíbila, že ho v temné půlnoční době
navštívím.

Vojvoda. Zdaž ale cestu sama najdete?

Isabella. Vše jsem, jak sluší, pilně vyzvěděla:
pošeptmo s nestydatou ochotností,
posunky zřetelnými ukazoval
mně cestu dvakrát.

Vojvoda. Jiného jste nic,

čehož by šetřit měla, nesmluvili?

Isabella. Nic, krom že musí místo být tmavé; a že se dověděl, jak krátce jen u něho pobyt mohu: řekla jsem, že přijde se mnou služka moje, která chce na mne čekat, v pevném domnění, že jednám o bratra.

Vojvoda. Výborný návod.
Já o tom Marianě ani slova až dosud neřek'. – Jste tam? pojd'te sem.

Mariana opět vejde.

Prosím vás, seznamte se s touto pannou: bude vám k užítku.

Isabella. Tak sobě přeju.

Vojvoda. Vy nepochybujete, že vás ctím?

Mariana. Můj otče, vím to, a jsem přesvědčena.

Vojvoda. Nuž, veďte vaši družici za ruku, ona vám poví příběh do ucha.

Já zatím počkám: ale číňte rychle; připadá mňhavá noc.

Mariana. Je-li vám libo?

Mariana a Isabella odejdou.

Vojvoda. Ó mocnosti a slávo! tisíc zraků falešných hledí k tobě. Hromadně ženou se klevety s lichými zvědy, vždy sobě odpornými, po tvých skutcích: výbuchy tisícerych vtipů činí tě otcem jejich nemoudrého snění, a na skřípec tě kladou, jak si smyslí!

Mariana a Isabella opět vejdou.

Vítám vás! Nu, jak jste se pohodly?

Isabella. Ona chce věc tu, otče, podstoupit, jest-li že radíte.

Vojvoda. Nejen to chválím, já spolu prosím.

Isabella. Řeči mnoho není, jen při odchodu mluvte tichounce, „Pomněte na bratra.“

Mariana. Nemějte strachu.

Vojvoda. Vy též se strachu zbavte, drahá dcero.

On je váš manžel slibem předešlým: a svedem-li vás takto, nehřešíme.

Vždyť vaše spravedlivé právo k němu ten podvod zlahodí. Teď pojd'me jen: dřív musí žito sít, kdo chce mít žej.

Odejdou.

Výjev druhý.

Světlice v žaláři.

Vejde Žalářný a Pompejus.

Žalářný. Pojd'te sem, muži. Dovedete člověku hlavu useknout?

Pompejus. Je-li ten člověk svobodný, dokážu to, pane; je-li ale ženatý, tedy je on hlava ženy své, a ženské hlavy utnout nedovedu.

Žalářný. Ano, ano: nechte těch šprýmů, a dejte mně přímou odpověď. Zejtra ráno má jít Klaudio a Bernardín na smrt: u našeho žaláře je obecný kat, který ke své práci potřebuje pomocníka: budete-li mu chtít posluhovat, zbavíte se tím svých okovů; nechcete-li, musíte plný čas v žaláři vysedět, a na propuštěnou budete nemilosrdně mrskán, proto že jste byl vyhlášený svodník.

Pompejus. Pane, já byl od nepamětných časů nezřízený svodník; ale teď budu rád, stanu-li se zřízeným katem.

S potěšením přijmu nějaké naučení od svého spoludruha.

Žalářný. He, Ohavo! Jste tu, Ohavo?

Vejde Ohava.

Ohava. Voláte, pane?

Žalářný. Zde ten člověk chce vám zejtra při popravě pomáhat.

Jste-li srozuměn, vyjednejte s ním na rok, a nechte ho tu u sebe; nechcete-li, ať vám tedy jen tenkrát poslouží, a pak jej propusťte. Že by tím jeho důstojnost trpěla, nesmí si stěžovat: on byl svodníkem.

Ohava. Svodníkem, pane? Fuj na něj! on znectí naše tajné umění.

Žalářný. Jdižiž, brachu; vy jste v rovné váze: přidej pírkó, a miska klesne.

Odejde.

Pompejus. Prosím vás, pane, podlé vašeho laskavého zráčení, (neboť jistotně máte, pane, laskavé zráčení, kdybyste jen tak hlavy nevěšel) vy nazýváte své zaměstnání uměním?

Ohava. Ano, uměním.

Pompejus. Bylo mi řečeno, pane, malířství že jest umění; protože také kurvy, tovaryšky mého zaměstnání, provozující malířství dokazují, že moje zaměstnání jest umění; kterak by ale věšení mělo být uměním, toho, kdybych viset měl, domyslit se nemohu.

Ohava. Ovšem jest to umění.

Pompejus. Důkaz?

Ohava. Oděv každého poctivého muže hodí se zloději.³¹

Pompejus. Kdyby byl zloději tuze malý, poctivý muž bude myslet, že je mu dost velký; a kdyby byl zloději tuze velký, bude zas zloděj myslet, že je dost malý: následovně, oděv každého poctivého muže hodí se zloději.

Žalářný se vrátí.

Žalářný. Smluvili jste se?

Pompejus. Pane, já mu posloužím; vždyť pak vidím, že kat vede kajičnější řemeslo, než svodník: on prosí častěji za odpuštění.³²

Žalářný. Vy si tedy přichystejte špalek a sekeru na zejtrí o čtvrté hodině.

Ohava. S chutí, svodníče; naučím tě našemu řemeslu: pojd' za mnou.

Pompejus. Já se rád učím; bude-li jednou příležitost, abych vám samému posloužil, doufám že se přesvědčíte, jak jsem mrštný; věru, za vaši přívětivost jsem vám dobrou službu dlužen.

Žalářný. Pošlete mi sem Bernardína s Klaudiem:

Pompejus a Ohava odejdou.

Jednoho želim; druhý, vrah že byl, co bratr litosti by nezbudil.

Vejde Klaudio.

Zde jest tvůj ortel smrti, Klaudio čti: teď máme tichou půlnoc, ráno k osmé jsi na věčnost. Kde jest Bernardín?

Klaudio. Snem upoután, jak klopot nevinný, když pocestnému stuhlé oudy tíží: zbudit se nedá.

Žalářný. Kdož by tomu pomoh'?

Teď jen se připravte. Jaký to hluk?

Klepání zvenku.

Bůh rač vám srdce potěšit!

Klaudio odejde.

Hned, hned. –

Já doufám, že to milost nebo lhůta dobrému Klaudiovi. –

Vejde Vojvoda, přestrojen jako první.

Zdař bůh, otče.

Vojvoda. Ať nejlepší a nejspasitelnější duchové noční nad vámi se snesou, můj milý žalářný! Nebyl tu nikdo?

Žalářný. Ne, od klekání.

Vojvoda. Ani Isabella?

Žalářný. Ne.

Vojvoda. Tedy přijdou ještě, v malé chvíli.³³

Žalářný. Nesete Klaudiovi útěchu?

Vojvoda. Mám naději.

Žalářný. Urputný náměstek.

Vojvoda. Ne, ne; dle jeho přísné spravednosti řídí se na vlas jeho chování.

On bohabojnou zdrželivostí přemáhá v sobě to, co u jiných svou plnou mocí ukrotit se snaží: kdyby v něm bylo přimíšení toho co tresce, pak by jednal tyransky;

Klepání z venku.

jinak je spravedlivý. – Nyní přišli: –

Žalářný odejde.

Tot' vlídný strážce: málo jsem jich znal,

by kdo z těch zatvrzelců lidem přál.

Klepání.

Ký povyk to? Spěchem je posedlý, kdo rány ty na vzdorné dvěře seče.

Žalářný se vrátí.

Žalářný (*mluví s někým venku*). Ať chvíli posečká, až vrátný vstane

aby mu otevřel; již pro něj šli.

Vojvoda. Nepřišlo odvolání strany Klaudia?

Musel by zejtra umřít?

Žalářný. Nemám nic.

Vojvoda. Žalářný, ačkoliv už k ránu svítá, přede dnem uslyšíte více.

Žalářný. Možná,

že něco víte; odvolání, tuším,

nepřijde žádné: není příkladu.

Krom toho prohlásil se Angelo

na soudné stolici veřejně k lidu,

že naopak se stane.

Vejde Posel.

Sloužící,

jenž přichází od jeho Milosti.

Vojvoda. On nese Klaudiovi odpuštění.

Posel. Pán můj posílá vám tyto řádky; a k tomu oustní příkaz, abyste se ani v nejmenším od věci neodchyloval, co se týká času, obsahu, a ostatních okolností. Dobré jitro; neboť zdá se mi, že se rozednívá.

Žalářný. Budu ho poslušen.

Posel odejde.

Vojvoda (*stranou*). Tu máme milost, za hřích koupenu,

jímž slitovník sám nese vinu zlou;

tam každá neřest' bujně prospívá,

kde mocná tvář se na ni usmívá.

Není to milost, kterou hříšník dává,

když k vůli vině vinníkovi prává. –

Co nového?

Žalářný. Jak jsem vám pravil: Angelo, domnívaje se snad, že úřadu svého nedbám, vzbuzuje mne neobyčejnou pobídkou; divná věc, nebyval to jeho způsob.

Vojvoda. Rád bych to slyšel.

Žalářný (*čte*). „Třeba byste cokoliv naopak slyšel, hleďte aby byl Klaudio o čtvrté odpraven; a Bernardín odpoledne.

K většímu upokojení chci, abyste mně okolo páté hodiny

poslal Klaudiovu hlavu. Vše to povinně vykonejte, a

myslete si že na tom více záleží, nežli vám prozatím svěřiti

smíme. Neopomíňte vykonati svou povinnost, za kterou

s nebezpečstvím života musíte odpovídat.“ – Co tomu

říkáte, pane?

Vojvoda. Kdo jest ten Bernardín, jenž má odpoledne být odpraven?

Žalářný. Rodem cikán; u nás ale pěstován a vychován: on sedí v žaláři už na devátý rok.

Vojvoda. Jak se to stalo, že od vojvody, jenž odešel, nebyl buď na svobodu propuštěn, aneb odpraven? Praví se, že povzdý tak jednal.

Žalářný. Jeho přátelé zjednali mu vždy novou lhůtu: a zločin jeho byl skutečně teprv za vlády Angelovy nepochybně dokázán.

Vojvoda. Teď je to zjevné?

Žalářný. Zcela patrné, on sám již nezapírá.

Vojvoda. Choval se v žaláři kajícíně? Zdá se vám, že je zkroušen?

Žalářný. Člověk ten se smrti tak málo hrozí, jako usnutí v opilém stavu; bez starosti, bez péče, a beze strachu před tím co bylo, co jest, aneb co bude: necitelný k smrti, zoufanlivě smrti jest odevzdán.³⁴

Vojvoda. Jemu schází naučení.

Žalářný. Ani slyšet nechce. Ve vězení měl pořád svou jistotu svobodu: dejte mu třeba dovolení že smí prchnout, neučiní toho: on se vám několikrát za den spije, anebo bývá několik dní po sobě na mol opilý. Mnohokrát jsme jej zbudili, aby šel že bude odpraven! ukazující mu nalíčený k tomu rozkaz: ani se ho to netklo.

Vojvoda. Za chvíli o něm dále promluvíme. Žalářný, na vašem čele stojí psáno, že jste poctivý a vytrvalý: nečtu-li dobře, tedy mne stará zkušenost klame; a však smělou maje důvěru ke své znalosti chci se toho odvážit. Klaudio, jehožto ortel smrti v rukou máte, není horší přestupitel zákona, než Angelo, který jej odsoudil. Abych vám to patrným skutkem dokázal, žádám byste jen čtyři dni prodlel; zatím mně musíte rychlou i nebezpečnou službu učinit.

Žalářný. A jakou, pane?

Vojvoda. Odložíte-li popravu.

Žalářný. Ach! jak jest to možná? hodina jest určena, a výslovný rozkaz dán, pod pokoutou, abych hlavu jeho Angelovi před oči položil. Můj osud bude s Klaudiem jeden a týž, jest-li že se krokem od toho uchýlím.

Vojvoda. Slibem řeholním se zavazuji, že chci za vás ručit: dáte-li se mou radou věsti, hleďte aby byl Bernardín dnes ráno odpraven, a hlava jeho k Angelovi odnešena.

Žalářný. Angelo viděl je oba, a tváře rozezná.

Vojvoda. Ó! smrt umí výborně přetvářít, a vy tu přispět můžete. Ostříhejte hlavu, svažte vousy, a řekněte že byla žádost kajícího, aby byl před smrtí tak oholen: vždyť víte, že se to častěji stává. Pojde-li vám z toho co jiného, krom díků a dobrého štěstí, dokládám se svatého, jemuž jsem zaslíben, že vás i životem zastáváti budu.

Žalářný. Odpusťte, ctihodný otče: to čelí proti mé přísaze.

Vojvoda. Přisahal jste vojvodovi, či místodržiteli?

Žalářný. Vojvodovi i jeho zástupcům.

Vojvoda. Vy byste uznal, že jste se hřichu nedopustil, kdyby vojvoda jednání vaše ospravedlnil.

Žalářný. Zdaž je to pravdě podobné?

Vojvoda. Nejen podobné, ale jisté. Vida však jak jste ouzkostliv, že se ani oděvem, ani neúhonností, ani přemlouváním snadně navěsti nedáte, pustím se dále než jsem sobě umínil, bych vás vši bázně zbavil. Podívejte se, to jest ruka a pečeť vojvodova: písmo nepochybně znáte, a pečeti dlo není vám cizí.

Žalářný. Znáám jedno i druhé.

Vojvoda. Obsah listu praví, že se vojvoda navrátí: můžete si to co nejdříve podlé svého pohodlí přečísti, a uhlídáte že za dva dni přijde. O té věci ovšem Angelo nic neví, an právě dnes dostane list divného obsahu; buďto že vojvoda umřel; nebo že šel do kláštera; na štěstí ale, co psáno, není pravda. Hle, dennice již pastýře budí. Nedivte se, kterak by to ono možné bylo: všeliké obtíže zdají se lehké, když jim rozumíme. Zavolejte vašeho kata, ať padne hlava Bernardínova: já ho hned vyzpovídám, a připravím na cestu do lepší vlasti. Vy se vždy ještě divíte, toto však vás musí konečně k rozhodnutí věsti.³⁵ Pojd' me teď; soumrak se již jasní.

Odejdou.

Výjev třetí.

Jiná světnice tam též.

Vejde Pompejus.

Pompejus. Já zde mám tolik známých, jako doma v naší živnosti: člověk by myslil, že je ve vlastním domě paní Zralé, tak mnoho se tu sešlo starých návštěvníků jejích. První je mladý pan Prudký; on sedí, že přijal zásobu černého papíru a starého zázvoru za sto devadesát a sedm liber sterlinků, z níž pak jen pět hřiven hotových peněz vytěžil: inu arci, tehda nešel zázvor tuze na odbyt, proto že všechny staré baby pomřely.³⁶ Potom je tu jistý pan Kozelec, obžalován od mistra Aksamíta, obchodníka v hedbávi, tuším pro čtvery atlasové šaty břeškevne barvy, pro něž teď nouzí v šatlavě břeští. Potom tu máme mladého Vrávoru, a mladého pana Přísahu, a pana Měděného, a pana Hladomora, sekáče a šavlíře, a mladého Vraždila, který veselého Klobáska zabil, a pana kolce Doživého, a statečného světem prošlého mistra Třevička, a divokého Půlpintu, jenž probodl Konvičku, a jiných asi snad čtyřicet; samí to přičinliví tovaryši našeho řemesla, kteří jsou teď živi od „Zaplat' pánbůh!“³⁷

Vejde Ohava.

Ohava. Slyšíš, přiveď sem Bernardína.

Pompejus. Pane Bernardíne! máte vstát, budete oběšen, pane Bernardíne.

Ohava. Hej, Bernardíne.

Bernardín (*venku*). Jedu do vašich chřtánů! Kdo tu tropí takový povyk? Co jste zač?

Pompejus. Vaši přátelé, pane; je tu kat. Buďte tak laskav, vstaňte a pojdte k popravě.

Bernardín. Jdi ke všem všudy, lotře! Mně se chce spát.

Ohava. Řekni mu, že se musí probudit, a to rychle.

Pompejus. Prosim, pane Bernardíne, probudte se, až vás odpravíme můžete dále spát.

Ohava. Jdi pro něj, a přiveď ho ven.

Pompejus. Už jde, pane, už jde: slyším pod ním slámu šustit.

Vejde Bernardín.

Ohava. Je sekera na špalku?

Pompejus. Všecko pohotově, pane.

Bernardín. Nu, Ohavo? co to znamená?

Ohava. Věru, muži, myslil bych abyste se pustil do modlení; hledte, tu přišel váš ortel.

Bernardín. Vy lotře, já jsem celou noc pitím ztrávil: já teď nemám kdy.

Pompejus. Ó, tím líp, brachu; kdo celou noc pije, a časně ráno jest oběšen, ten se může příští den do červena vyspat.

Ohava. Hledte pak; tu jde váš duchovní otec. Myslíte ještě, že s vámi žertujem?

Vejde Vojvoda, přestrojen jako prvě.

Vojvoda. Veden láskou křesťanskou, a zprávu maje že nás co nejspíše opustit musíte, přišel jsem, abych vás poučil, potěšil, a s vámi se pomodlil.

Bernardín. Se mnou nikoli, mnichu: já jsem chlatal celou noc, a potřebuju delší čas, abych se připravil, nechťjí-li mně palicí mozek rozbít. Já se dnes nedám usmrtit, na tom stojím.

Vojvoda. Musíte, muži; protož, žádám vás, popatřte na cestu kam půjdete.

Bernardín. Zaklínám se, že dnes umřít nechci, ať mluví kdo chce co chce.

Vojvoda. Jen slyšte, –

Bernardín. Ani slova: máte-li co se mnou mluvit, přijďte za mnou do žaláře; dnes se z něho ani nehnu.

*Odejde.**Vejde Žalářný.*

Vojvoda. Neschopen žít i umřít. Tvrď srdce! –

Jen za ním teď: a dovedte ho k špalku.

Ohava a Pompejus odejdou.

Žalářný. Nu, pane, jak jste s vězněm spokojen?

Vojvoda. Tvor nehotový, k smrti nepřihodný; v takovém stavu dát jej vyvésti,

bylo by hříšné.

Žalářný. Otče, v žaláři dnes ráno umřel jistý Ragozín na horkou nemoc, pirat pověstný, tak starý jako Klaudio; brada, vlasy, jsou jedné barvy. Což abychom raděj s tím lotrem počkali, až k dobrému se obrátí, a místopřizítele podvedli tváří Ragozínovou, pro větší jeho s Klaudiem podobnost?

Vojvoda. Tu náhodu nám nebe poslalo!

Jedněte rychle: čas se blíží, pane, jak určil Angelo. Vše ať se stane dle rozkazu; i já se přičiním, a zatvrzelce umřít naučím.

Žalářný. Ctihodný otče, hned to vykonám. Však Bernardín musí s poledne umřít; a co si počnem s Klaudiem, abych ušel nebezpečí, které by nastat mohlo, bude-li vyzrazeno, že jest živ?

Vojvoda. Učiňte tak, – zavřete oba tajně, jak Bernardína tak i Klaudia: než slunce dvakrát denní jasnotou svět venku pozdraví, uznáte zjevně svou bezpečnost.

Žalářný. Ochotně ve všem na vás spoléhám.

Vojvoda. Pošlete rychle Angelovi hlavu.

Žalářný odejde.

A teď napíšu psaní Angelovi, (žalářný sám je dodá) z obsahu se doví, že se blížím k domovu, a že pro pilnou potřebu jsem nucen přijít veřejně: i pozvu ho na přivítání k svatě studánce, hodinu pod městem; tam odtud pak krok za krokem, rozvážlivě a chladně, budeme nakládati s Angelem.

Žalářný se vrátí.

Žalářný. Zde jest ta hlava; sám ji donesu.

Vojvoda. Tak bude nejlíp. Navraťte se brzo, rád bych vám mnohé věci svěřil, které jen vaše ucho slyšet smí.

Žalářný. Už spěchám.

Odejde.

Isabella (*venku*). Buď pokoj s vámi!

Vojvoda. Hlas Isabellin. – Jde se otázat, byla-li dána milost bratrovi; já ale radost tu jí zatajím, abych ji v zoufalosti oblažil, když bude nejmíň naděje.

Vejde Isabella.

Isabella. Aj, račte dovolit.

Vojvoda. Nábožná krásná dcero, dobré jitro.

Isabella. Ba dobré, dá-li je tak svatý muž.

Dostal již bratr milost od náměstka?

Vojvoda. Se světa, Isabello, poslal jej.

Uřatou hlavu nesli k Angelovi.

Isabella. Ne, ne, to není možná.

Vojvoda. Jinak není.

Projevte moudrost v tichém strpení.

Isabella. Ó, půjdu k němu, oči chci mu vyrvat.

Vojvoda. Vy nebudete ani vpuštěna.

Isabella. Nešťastný Klaudio! Bídna Isabella!

Ukrutný svět! Prokletý Angelo!

Vojvoda. To jemu neškodí, vám neprospívá:

i buďtež ticha; věc svou bohu svěřte.

Pozorně poslechněte, co vám povím, shledáte v každém slově jistou pravdu.

Vojvoda zejtra přijde; – neplačte:

mám to od jeho zpovědníka, mnicha našeho řádu. Takéž Eskalu i Angelovi poslal o tom zprávu, jež chystají se přivítat jej v bráně, a vládu svou tam složit. Možná-li, krácejte moudře šťastnou cestou, tak jak bych si přál; a co s tím bidníkem na srdci máte, to pak obdržíte, milost u vojvody, žádoucí pomstu, a čest před celým světem.

Isabella. Ved'te mne.

Vojvoda. Dodejte list ten mnichu Petrovi; v témž píše mně, že vojvoda se vrátí: vyříd'te, tímto znamením že žádám, aby dnes v noci k Marianě přišel. Tam svěřím jemu vaši věc i její, a on vás k vojvodovi přivede; pak na Angela vůči žalujte vždy hůř a hůř. Co mne se dotýče, já ubohý jsem svatým slibem vázán, a musím jinde pobýt. Jděte s listem. Zastavte s lehkým srdcem v oku svém ty ostré krůpěje: můj svatý řád buď u vás bez důvěry, vedu-li vás křivou cestou. – Kdo tu?

Vejde Lucio.

Lucio. Dobrý večer.

Kde jest žalářný, mnichu?

Vojvoda. Není zde.

Lucio. Ó, něžná Isabello, až po srdce blednu, vida tvé oči tak zardělé: buď trpěliva. Já se v poledne a večír s vodou a chlebem spokojím; k vůli hlavě nesmím břicha naplnit: jeden vydatný oběd, a po mně jest veta. Jak slyším ale, přijde zejtra vojvoda. Upřímně řečeno, Isabello, já měl tvého bratra rád: až dosud byl by živ, kdyby ten starý pošetilý vojvoda, ten vytluka všech tmavých koutů byl doma zůstal.

Isabella odejde.

Vojvoda. Pane, za vaše zprávy bude vám vojvoda hrozně málo vděčen: bohu díky, že jeho život není jim roven.

Lucio. Mnichu, ty neznáš vojvodu tak dobře jako já: on je mnohem lepší lovec než bys myslil.

Vojvoda. Za to budete jednou odpovídat. Mějte se dobře.

Lucio. Ne, počkej; půjdu s tebou. Budu ti roztomilé kousky o vojvodovi vypravovat.

Vojvoda. Vy jste mi jich zatím až tuze mnoho napovídal, jsou-li pravdivé; a nejsou-li, je každý nazbyt.

Lucio. Jednou jsem byl k němu volán, že jsem holku dopustil.

Vojvoda. To jste učinil?

Lucio. Ba, na mou věru; ale dobře že jsem se toho odpřisahl: oni by mne byli s tou nahnilou mišpulí oženili.

Vojvoda. Pane, s vámi dojde každý více kratochvíle nežli cti. Spěte zdráv.

Lucio. Opravdu, vyprovodím tě až konec ulice. Jsou-li vám ty oplzlé řeči na urážku, nevyložíme jich mnoho na krám. Vid', mnichu, já jsem jako klíště; zůstanu rád viset.

Odejdou.

Výjev čtvrtý.

Pokoj v Angelovu domě.

Vejde Angelo a Eskalus.

Eskalus. V každém listu, který psal, odvolal předešlý.

Angelo. Neobyčejně drsným a roztržitým způsobem. Jeho jednání vypadá namnoze jako bláznovství: dej bůh, aby na rozumu netrpkěl! A k čemu jej v bráně vítat, a vracet mu tam naše plnomocenství?

Eskalus. Nelze uhodnout.

Angelo. A proč máme hodinu před jeho příchodem veřejně ohlásit, žádá-li někdo odvolání nespravedlivého skutku,

aby svou žádost na ulici podal?

Eskalus. Příčinu toho udává: on chce si žaloby hned odbýt, a nás všech dalších ouskoků zbavit, které pak již proti nám žádné platnosti mít nebudou.

Angelo. Nuž, prosím vás, ať se to ohlásí: hned z rána zastavím se u vás v domě. Oznamte podlé úřadu a stavu, kdo má jej vítat.

Eskalus. Tak se stane: s bohem!

Odejde.

Angelo. Dobrou noc. –

Tím skutkem nejsem svůj, a ke všem činům tupý a neschopný. Zprzněná dívka, od vznešeného, který proti tomu sám zákon přitužil! – Stud něžný nedá jí rozhlášovat ztrátu panenství: sic by mne rozkřičela! A však rozum k ní volá „ne:“ mé důstojenství nese tak velkou hodnověrnost, že se ho soukromá potupa dotknouti nesmí, by mluvce nezhybnul. Měl zůstat živ; leč jeho bujně mládí, s prudkou myslí, bylo by časem svým se pomstilo, že potupený život takou hanbou si vykoupil. Měl přece zůstat živ! Ach! když se jednou cti odřekneme, nic nedaří se: chcem i nechceme.

Odejde.

Výjev pátý.

Venku za městem.

Vejde Vojvoda ve vlastním oděvu, a Mnich Petr.

Vojvoda. Ty listy podejte mi v pravou dobu.

Dává mu listy.

Žalářný oučel náš i návrh zná. Začato jest, teď zachovejte předpis, a vždy jen cíle našeho se držte, byste i sem tam musel vybočit, jak věc se obrátí. Navštivte Flavia, povězte mu kde jsem: to ať se též Valentius, Rowland, Krassus dovědí, a v bráně s trubači najiti dají; přede vším ale pošlete mi Flavia.

Mnich Petr. Co nejochotněj všecko opatřím.

Mnich odejde.

Vejde Varrius.

Vojvoda. Mé díky Varrie; ty jsi pospíšil. Pojď se mnou: přijdouť ještě jiní z přátel, by nás přivítali, můj milý Varrie.

Odejdou.

Výjev šestý.

Ulice nedaleko městské brány.

Vejde Isabella a Mariana.

Isabella. Tak neupřímně mluvit mrzí mne: raděj bych pravdu děla; úkol váš jest na něj žalovat, ač mně dal radu tak činit, řka, že jest to prospěšné.

Mariana. Dle jeho naučení jednejte.

Isabella. Též řekl dále, kdyby náhodou snad mluvil s druhou stranou proti mně, abych se nedivila; to prý lék jest, po chuti hořký, sladký v účinku.

Mariana. Mnich Petr kdyby –

Isabella. Ticho! tu jde mnich.

Vejde Mnich Petr.

Mnich Petr. Teď pojďme, já vám našel dobré místo, kde budete tak blízko vojvody, že vás se nemine. Již podruhé

zavzněly trouby: v bráně sešli se
urození a vážní občané,
a vojvoda co nejdřív přijde: pojd'te.
Odejdou.

Jednání páté.
Výjev první.

Veřejné místo blízko u brány.

Mariana, (*pod závojem*), **Isabella**, a **Petr** *pozdálí*. *Jednou stranou vejde Vojvoda, Varrius, pánové; druhou Angelo, Eskalus, Lucio, Žalářný, úřední osoby a měšťané.*

Vojvoda. Můj mnoho ctěný strýče, vítám vás: –
můj starý věrný druhu, těším se.

Angelo a **Eskalus**. Blahý buď návrat vaší Výsosti!

Vojvoda. Vám oběma srdečné hojné díky.

My jsme již skoumali; a slyšíme
o vaší spravednosti tolik chvály,
že duše veřejně vám musí napřed
již děkovat, než líp vás odmění.

Angelo. Vždy ještě více jsem vám povděčen.

Vojvoda. Zásluha vaše mluvív nahlas; křivda

by byla, zavírat ji v žaláři
ukrytých nader, ježto hodna jest
tvrdého sídla s písmem kovovým
na ochranu před časem hlodavým
a záhubnou nepamětí. Podejte
mi ruky své, ať vidí lid, a uzná,
že vnější zdvořilost ta hlásat chce
o náklonnosti uvnitř chované. –
Můj Eskale, přistupte s druhé strany,
vy jste mi statné podpory.

Mnich Petr a **Isabella** *jdou ke předu.*

Mnich Petr. Čas přišel. Mluvte nahlas, klekněte.

Isabella. Spravednost, vojvodo! Ó shlédněte

k uražené, ráda bych řekla, panně!
Ó kníže můj! neračte oka znečit
pohleděním na jiný předmět dřív
než věrnou žalobu mou vyslyšíte,
a přiřkněte mi právo, právo, právo!

Vojvoda. Jmenujte urážku: čím? kdo? Jen krátce.

Zde Angelo ať vám dá za právo:
jemu se zjevte.

Isabella. Slavný vojvodo!

tož mám u d'ábla hledat spasení.
Sám slyšte mne: co mluvit budu, musí
trest na mne svalit, nedoju-li víry,
neb donutit vás k náhradě. Ó, slyšte!

Angelo. Mám strach, že mozek její třeští, pane:

ona se přimlouvala za bratra,
jenž podlé práva s'at byl, –

Isabella. Podlé práva!

Angelo. A bude mluvit trpce teď, a divně.

Isabella. Ba divně mluvit budu, ale pravdu.

Že Angelo je křivý přísedník,
že Angelo je vrah, není to divné?
Že Angelo je cizoložný zloděj,
a pokrytec, panenství rušitel,
není to divné, divné?

Vojvoda. Stokrát divné.

Isabella. Jako že on je v skutku Angelo,
tak všechno to jest pravdivé i divné;
ba stokrát pravdivé; neb závěrek
všech oučtů zní, že pravda pravda jest.

Vojvoda. Odved'te ji. – Ubohá duše ta!

Z ní mluví jenom mysl zmatená.

Isabella. Ó kníže, zaklínám tě, věříš-li
na jiné spasení než v tomto světě,
abys mne neodstrčil v domněni
že blázním: nečih nemožné co zdá se

jen nepodobné. Nemožné to není,
by nejhorší na světě bídník zdál se
tak ostýchavý, vážný, neúhonný,
a dokonalý, jako Angelo;
i nápodobně může Angelo,
pln ozdob, znaků, titulů, a forem,
být hlavní zlosyn. Věř mi, kníže pane,
že je-li miň, nic není; on však víc jest,
kdybych na hříchy měla více jmen.

Vojvoda. Na čest a víru, je-li šílená,
jak za to mám, tož její šílenost
vypadá ku podivu rozumně,
věc k věci tak se řadí důsledně,
jak jsem to kdy jen slychal v šílenství.

Isabella. Ó kníže můj! Netkvěte na tom slově;
nevyhošťujte rozumu pro jistou
nesrovnalost; brž rozumem svým hleďte
odhalit pravdu, kde se zdá být skryta,
a lež s tvárností pravdy odstraňte.

Vojvoda. Zajistě, leda kterých nebláznů

má větší nedostatek rozumu. –

O čem jste chtěla mluvit?

Isabella. Já jsem sestra

jistého Klaudia, pro smilstvo na smrt
odsouzeného; tož od Angela.

Do kláštera, kde jsem v noviciatu,
poslal můj bratr; prostředníkem byl
jakýsi Lucio –

Lucio. Ten jsem já, Milosti.

Přišel jsem k ní od Klaudia s prosbou, aby
své štěstí u Angela zkusila,
by chudák bratr došel milosti.

Isabella. On jest to, skutečně.

Vojvoda. Vás nikdo nezval
abyste mluvil.

Lucio. Nikdo, kníže pane;
však také nikdo nežádal, bych mlčel.

Vojvoda. Já tedy žádám toho od vás teď:
to mějte, prosím, na paměti; až pak
se o vás jednat bude, prostě k bohu,
abyste ve všem dokonale obstál.

Lucio. Mohu vás ubezpečit.

Vojvoda. Bezpečnost
hodí se vám: na to si pozor dejte.

Isabella. Týž pán již o mé věci podotknul.

Lucio. A v pravdě.

Vojvoda. Buď pravda si; v tom ale křivdu máte,
že v nečas mluvíte. – Jen dále.

Isabella. Já šla
k tomuto zlověstnému vladaři.

Vojvoda. Již zase trochu blouzní.

Isabella. Odpusťte:
řeč ta se k věci hodí.

Vojvoda. Nu dobře: k věci; – pokračujte.

Isabella. Jen krátce, – minouc zbytečné jednání,
kterak jsem přemlouvala, prosila,
a klečela, jak on mne odmrští,
a co jsem odslovila, (neboť dlouho
to trvalo) povím hned v zármutku
a studu ohavné ukončení.
On nechtěl bratra jinak propustit,
leč odevzdám-li tělo panenské
nezřízené a chlipné z vůli jeho;
po dlouhém přemýšlení zvítězila
sesterská útrpnost nad mojí ctí:
já svolila. Však druhý den hned ráno,
nasytiv žádost svou, odešle rozkaz,
aby byl s'at ubohý bratr můj.

Vojvoda. Toť pravdě podobné.

Isabella. Ó, kých jest to
tak podobné, jak jest to pravdivé!

Vojvoda. Bůh svědek, nemoudrá! nevíš co mluvíš,
aneb tě zlostná chytrost navedla
na jeho čest. Věz předně, jeho cnost
je bez poskvrny: dále ale bylo
by nerozumné, aby stíhal viny
tak urputně, jež má sám na sobě:
jsa hříšný, byl by vážil tvého bratra
dle sebe, a nedal ho usmrtit.
Kdosi tě naved': pověz pravdu, mluv
čí radou přišla jsi k nám žalovat.

Isabella. A je teď po všem? Ó! vy požeňnání
andělé na výsosti, udržte
mou trpělivost; a když doba přijde,
odhalte zločin, jenž se ochranou³⁸
teď příkrývá! – Bůh nedej vám nic zlého:
já jdu, ač nedošla jsem práva svého!

Vojvoda. Víím, že byste šla ráda. – Kde je stráž!
Tu do žaláře. – Máme-li pak prpět,
by jizlivý a utrhačný dech
ovanul toho, jenž je nám tak blízký?
V tom vězí jakýs podvod zajisté.
Kdo znal váš úmysl, a že sem jdete?

Isabella. Znal to, kdyby tu byl, mnich Luděvít.

Vojvoda. Duchovní, tuším. – Kdo zná Luděvíta?

Lucio. Já, pane: je to dotíravý mnich;
mně odporný: kdyby byl laik, věřte,
byl bych jej notně zbil, že Milost vaši
v nepřítomnosti jaksi pomlouval.

Vojvoda. Mne pomlouval? Aj, totě pěkný mnich!
A štvátí ubohou tu dívku zde
na mého zástupce! – Stíhejte mnicha.

Lucio. S tím mnichem viděl jsem ji včera večír
v žaláři. Je to nestydatý frater,
oblezlý chlap.

Mnich Petr. Bůh zehnej, Milosti!

Opodál stoje, pane, slyšel jsem
klamati ucho vaše knížecí.

Přede vším žena ta vinila křivě
vašeho náměstka, jenž tak jistě
jí ani dotknutím neposkvrnil,
jako že ona nikdy nepočala.

Vojvoda. My jinak nesoudili. Znáte vy
snad mnicha Luděvíta, o němž mluví?

Mnich Petr. Znáím, je muž nábožný a svatý; ne však
oblezlý, vtíravý do světských věcí,
jak nám jej líčil tento mladý pán;
muž, za to ručím, který o Vašnosti
nic zlého nemluvil, jak onen tvrdí.

Lucio. Hanebně mluvil, pane: věřte mně.

Mnich Petr. Nechť; on snad pozděj sám se očistí,
v tu chvíli ale, kníže pane, trpí
na divnou nemoc. Právě jemu k vůli,
an zvěděl jaká žaloba se chystá
na Angela, jsem zde, bych jeho jménem
ohlásil, co on za pravdu co za lež
oznává; a co míní osvědčit
i přísahou, i všemi důkazy,
bude-li volán. Nejprv ale slyšte,
by vzácný vladař náš byl odviněn,
tak veřejně, osobně nařknutý,
jak tuto ženu ze lži kárat budem
jí do očí, až pak se sama přizná.

Vojvoda. Ctihodný otče, rádi poslechnem.

Stráž vede Isabellu stranou; a Mariana jde ku předu.

Nevábí vás to k smíchu, Angelo? –

Ó bože, jakáť marnost bídných bláznů? –
Přineste sesle. – Strýče Angelo;

já účasten být nechci: sud'ťe sám
ve vlastní věci. – Ta má svědčit, mnichu?
Prv ať okáže tvář, potom ať mluví.

Mariana. Odpusťte, pane, tváře neokážu,
dokud můj manžel neřekne.

Vojvoda. Jste vdána?

Mariana. Ne, pane můj.

Vojvoda. Jste panna.

Mariana. Ani panna.

Vojvoda. Jste vdova tedy?

Mariana. Ani vdova, pane.

Vojvoda. Aj, aj, vy tedy nejste nic: když nejste
ni panna, ani vdova, ani žena?

Lucio. Milostivý pane, možná že je nevěstka, taková nebývá
mnohokrátě ani panna, ani vdova, ani žena.

Vojvoda. Utajte toho člověka: kých by
jen příčinu měl sám za sebe žvatlat.

Lucio. Milosti k službám.

Mariana. Vyznám se, že jsem vdána nebyla;
a spolu vyznám též, že nejsem panna:
já chotě poznala, choť můj však neví
že mne byl poznal.

Lucio. Tož musel býti opilý, kníže pane: jinak se to nemohlo
stát.

Vojvoda. Abys konečně umlknul, přál bych tobě totéž.

Lucio. Milosti k službám.

Vojvoda. To není svědectví za Angela.

Mariana. Hned k tomu přijdu, kníže pane.

Ta, jež pro smilstvo na něj žaluje,
viní touž měrou mého manžela;
a přičítá mu právě dobu tu,
kdy já jsem v náručí jej držela
při skutku milostném, jak dosvědčím.

Angelo. Což viní ještě jiného než mne?

Mariana. Pokud mi známo, neviní.

Vojvoda. Že ne?

vy pravíte, vašeho manžela.

Mariana. Ba ovšem tak, a ten jest Angelo,
jenž myslí, že mne nikdy nepoznal,
a vědět chce, že poznal Isabellu.

Angelo. Podivné obluzení. – Okaž tvář.

Mariana. Můj manžel poroučí; teď závoj sejmu.

Odhálí tvář.

To tvář ta, krutý Angelo, o níž
jsi přísahal, že hodna podívání:
to ruka ta, jež svazkem záslibným
s tvou byla pevně spjata: a to tělo,
jež výhru Isabelle odňalo,
jsouc tobě po vůli v zahradním domku
v osobě její, jak jsi mylně věřil.

Vojvoda. Poznal jste dříve již se s touto ženou?

Lucio. Tělesně, praví sama.

Vojvoda. Ani slova.

Lucio. Již mlčím, Milosti.

Angelo. Můj vojvodo,

musím se vyznat, že tu ženu znám;
před pěti lety mluvili jsme spolu
o sňatku svatebním: já však to přetrh',
že, předně, její příslibený podíl
byl menší než se smluvilo; a hlavně,
že její dobré jméno lehkou myslí
utrpkalo: leč od té doby celých
pět roků jsem s ní nikdy nemluvil,
jí neviděl, nic o ní neslyšel,
na čest a víru.

Mariana. Slavný vojvodo,
jak nebe jasnost rodí, a dech slova,
jak v pravdě smysl jest, a v cnosti pravda,
jsem muži tomu zasnoubená žena

tak mocným slibem, jakový se slovy
jen vyřknout dá: a, kníže pane můj,
minulý outerý nočního času
poznal mě manželsky v zahradním domku.
Je-li to pravda, nechat' zdráva vstanu
kde klečím; není-li, chci na věky
zde utkvět jako socha z mramoru.

Angelo. Až potud jsem se jenom usmíval:
teď, pane, dejte průchod spravednosti;
má trpělivost došla. Vidím již,
ty bídné nezřízené ženy jsou
jen nástroje mocnější ruky, která
je řídí. Dovolte mi volně kráčet,
bych ouklady ty odkryl.

Vojvoda. Celým srdcem;
a trestejte jak nejlíp uznáte. –
Nemoudrý mnichu, zkázy plná ženo,
ve spolku s tou co odešla, myslíš,
tvé přísahy, a kdyby všichni svatí
se jimi s nebes dolů zaklít dali,
že mohou svědčit proti jeho víře
a hodnosti, pečeti stvrzené? –
Vy, Eskale, sedněte k strýci mému:
a laskavě propůjčte snažnost svou,
by nalez' pramen toho podvodu. –
Byl ještě jiný mnich, který je naved';
pro toho pošlete.

Mnich Petr. Ó aby tu již byl; on zajisté
ty ženy poštvál k této žalobě.
Váš žalárný ví kde se zdržuje,
a může pro něj jíti.

Vojvoda. Jdí, učni to v tu chvíli. –
Žalárný odejde.

Vy, strýče vzácný, v dobrém zkušený,
jehož se týče, by věc celou vyslech',
jednejte s potupou jak uznáte,
ať je si trest jakýkoliv: já zatím
na chvíli odejdu; jen setrvejte,
až s utrhači konce dojdete.

Eskalus. Kníže pane, vykonáme to důkladně. –

Vojvoda odejde.

Signore Lucio, neřekl jste, že znáte mnicha Luděvita co
nepoctivého muže?

Lucio. *Cucullus non facit monachum.*³⁹ poctivost není nikde,
leda v jeho hábitu; a o vojvodovi držel nejhanebnější řeči.

Eskalus. Žádáme vás, abyste se tu zdržel až přijde, a jemu to
vyčetl. Uvidíme, jaký vybraný hoch je tento mnich.

Lucio. Ve Vienně horšího není, slovo s to.

Eskalus. Přiveďte opět onu Isabellu: (*k služebníkovi*) chci s ní
promluvit. Prosím vás, pane, dovolte abych se jí tázat
směl; uhlídáte jak s ní budu zacházet.

Lucio. Sotva asi tak lahodně jako on, dle vlastních slov jejích.

Eskalus. Jak pravíte?

Lucio. Inu, já myslím, kdybyste s ní podtají zacházet, že by se
spíše přiznala: veřejně bude se snad stydět.

Služebníci přivedou Isabellu.

Eskalus. Začnu s ní tajně, že ani nezví.

Lucio. Dobře máte; ženské se podtají rády poddají.

Eskalus. Pojd'te blíže, panno. (*K Isabelle*) Tato dáma odepírá
všemu co jste mluvila.

Lucio. Pane, tu jde ten šibal, o kterém jsem vypravoval; tu jde
se žalárným.

Eskalus. Právě vhod: – slova s ním nemluvte, až vás zavoláme.

Lucio. Pst.

Vejde Vojvoda přestrojen za mnicha, a Žalárný.

Eskalus. Jen sem, muži. Naváděl jste tyto ženské, aby Angela
potupily? přiznaly se, že tomu tak.

Vojvoda. Totéž lež.

Eskalus. Jak! víte-li kde jste?

Vojvoda. Čest důstojenství vašemu! Sám ďábel
ať má si slávu z plamenného trůnu. –

Kde mešká vojvoda? jen s ním chci mluvit.

Eskalus. Vojvoda v nás jest, tedy mluvte k nám:
a mluvte slušně.

Vojvoda. Směle alespoň. –

Ubohé duše! jdete k lišce hledat
beránka? Náhradě pak dobrou noc.
Odešel vojvoda? pak odešlo
s ním vaše právo. Nespravedlivé jest,
že vaši žalobu tak patrnu
od sebe odvalil, a rozsudek
položil do úst tomu zlosynu,
kterého přišli jste sem obvinít.

Lucio. To jest ten šibal, o němžto jsem mluvil.

Eskalus. Aj, nevelebný, neposvátný mnichu!

Což není dost, že's naved' tyto ženy,
by muže poctivého vinily;
ty jemu do uší, zlým jazykem,
nadáváš zlosynů? a házíš okem
po samém vojvodovi, kterého
chceš pro nespravedlivost potupit? –
Pryč s ním; a na skřípec: – kloub za kloubem
mu vypáčíme, až svůj cíl nám zjeví. –
Tak! nespravedlivý jest?

Vojvoda. Ne tak z prudka;

váš vojvoda se prstu mého dotknout
neopovází, jakož nebude
svůj vlastní mučit: já mu nejsem poddán,
aniž sem přísluším. Mé jednání
v tom státu dovolilo mně, že jsem
ve Vienně se mohl ohlédnout,
kterak tu zkáza vše a kлокotá,
až z potnic kypí; zákonů co hříchů,
hřích ale tak podporován, že ostré
ty příkazy jsou jako pokuty
v lazebnách vyvěšené, jímž se směje
kdo si jich všimne.⁴⁰

Eskalus. Stát tupit! Odved'te ho do žaláře.

Angelo. Jakou mu vinu přičítáte, Lucio?

Je on to, o kterém jste s námi mluvil?

Lucio. On jest to pane. – Pojd'te sem, plechatý panáčku: znáte
mě?

Vojvoda. Po hlasu si na vás zpomínám: viděl jsem vás v žaláři,
když vojvoda byl odešel.

Lucio. Ó! je-li možná? A víte-li pak co jste o vojvodovi
povídal?

Vojvoda. Doslovně, pane.

Lucio. Že ano? Tedy je vojvoda ženská podšívka, je blázen, a
tichošlápek, jak jste o něm tenkrát vypravoval?

Vojvoda. Dříve musíte naše osoby změnit, než mně ta slova do
úst vložíte: vy ovšem mluvil jste tak o něm; a ještě jinak, a
mnohem hůře.

Lucio. Ó, ty prokletý chlape! Netahal jsem tě za nos pro ty řeči
tvé?

Vojvoda. Zajisté, já miluji vojvodu jako sám sebe.

Angelo. Slyšíte, jak se ten zlosyn teď chce vymknout, po
takových zrádných urážkách.

Eskalus. S takovým člověkem není radno mluvit: – pryč s ním
do vězení. – Kde je žalárný? – Do vězení s ním. Dejte mu
želez co stačí, ať nic víc nemluví. – Odved'te hned také ty
kuběny a celou ostatní spiklou rotu.

Žalárný klade ruku na vojvodu.

Vojvoda. Zvolna, pane; chvíli počkejte.

Angelo. Jak! vzdoruje? Pomozte mu, Lucio.

Lucio. Pojd'te pak; pojd'te, pane; pojd'te, pojd'te; fuj! Vy
plešatý, vyhaný šibale! musíte se tak zakuklit, k čemu je
vám to? okažte nám svou šelemnou tvář, aby vás kat!
okažte svůj petrovský obličej, a pak na šibenici s vámi.

Nechce to dolů?

Strhne mnichovi kuklu, a spatří vojvodu.

Vojvoda. Ty's první lotr, jenž vojvodu stvořil. –

Žalářný, nejprv za ty tři zde ručím. –

Nelezte stranou; (*k Luciovi*) ještě s vámi mnich chce něco mluvit. – Dobře mi jej držte.

Lucio. To může horší být než oprátka.

Vojvoda (*k Eskalovi*). Řeč vaši odpouštím vám; sedněte.

Od něho sedadlo si vypůjčíme: – (*k Angelovi*)

vy dovolíte, pane. Máš-li pak jen slovo, nebo vtip, či nestydatost, aby ti mohly sloužit? Máš-li je, spolehni na nich, dokud nedopovím, a pak se varuj.

Angelo. Ó velmocný pane!

Byl by to hřích nade vše hřichy moje, myslit si že bych moh' být nepoznán, když vím, že vaše Milost každý krok můj, jak oko boží, stíhala. Můj kníže, neseďte déle v soudu nad mou hanbou, mé vyznání buď celý výslech můj: hned na to ortel, a pak rychlá smrt, je milost jediná, za kterou prosím.

Vojvoda. Přistupte blíže, Mariano. – Pověz, zda-li's byl této ženě zaslíben?

Angelo. Byl, kníže pane.

Vojvoda. Jdi, vezmi ji, a dej se s ní hned oddat. –

Konejte obřad, otče; až se stane, zase jej přiveďte. – Žalářný, za ním.

Angelo, Mariana, Petr a Žalářný odejdou.

Eskalus. Ó pane, víc mne děsí jeho nečest, než sama těchto věcí podivnost.

Vojvoda. A nyní, Isabello, přistupte.

Váš mnich je teď váš kníže: jak jsem dřív vám raden byl, a zbožně pomáhal, nezměnil srdce s oděvem, chci povždy být vaším prostředníkem v potřebě.

Isabella. Odpusťte, že jsem já, co poddaná, na vaši Jasnost nevědomě práci a péči složila.

Vojvoda. Rád odpouštím:

teď, drahá, mluvte též tak upřímně. Smrt bratrova na vašem srdci tíží; a divno bude vám, proč jsem se skrýval, jsa volen život jeho zachovat, a neopřel se radš' hned zjevením své tajné moci, nežli tak jej ztratit. Ó, rozmilá! co můj cíl zmařilo, byla jen náhlá rychlost jeho smrti, o které jsem se domníval, že přijde línějším krokem: budiž pokoj s ním! Líp žije ten, kdo přestál smrti strach, než kdo tu v bázni život trávívá. Hleďte se potěšit, že bratr váš tak blažen jest.

Isabella. To učiním, můj pane

Angelo, Mariana, Petr a Žalářný opět vejdou.

Vojvoda. Novému manželu, an přichází,

jehožto chlipná mysl urazila čest vaši tak statečně chráněnou, odpusťte k vůli Marianě. A však, že na smrt odsoudil vašeho bratra, (sám vinen dvojnásobně porušením posvátné čistoty, a spojeného s tím slibu, že vám bratra zachová) již milost zákona hlasitě volá, a sice jeho vlastním jazykem, „Dej Angela za Klaudia, smrt za smrt!“ Kvap za kvap, všechno musí mít svůj čas,

své k svému, veta za vetu zní hlas.

Tvůj přečin, Angelo, je patrný,

že k zapírání nemáš naděje; –

protož tě odsuzujem k tomu špalku, kde Klaudio klečel před smrtí, a rovněž s takovou rychlostí. – Odved'te jej.

Mariana. Nejlaskavější pane můj! Já doufám,

že jste mne s chotěm neměl za blázna.

Vojvoda. Váš choť měl sám vás s chotěm za blázna.

Prohlížeje k ochraně vaší cti, byl sňatek váš mi vhod; sic byl by svět moh', že jste ho poznala, váš život tupit, a štěstí budoucí vám zkazit. Jmění, co má, ač právem na nás připadlo, dáváme vám, co vdově, za vlastní, koupit si muže lepšího.

Mariana. Ó, pane!

Nežádám jiného, ni lepšího.

Vojvoda. A nikdy jeho: my jsme rozhodli.

Mariana (*klečíc*). Milostný vládce, –

Vojvoda. Marná vaše snaha.

Pryč s ním, ať umře. – A teď (*k Luciovi*) na vás došlo.

Mariana. Milosti! – Isabello, pomozte:

klekněte k vůli mně, a celý život chci trávit k vůli vám, ve vaší službě.

Vojvoda. Vy jste jí bez rozumu obtížna:

jest-li že klekne s prosbou za zločin, duch bratrův prolomí kamenné lože, a hrůzou ji uchvátí.

Mariana. Isabello,

má Isabello, jen tu klekněte, zdvihněte ruce, slova nemluvte, já všechno vyslovím. Svět říkává, že chybami se člověk nejlíp vzdělá, a mnohokrát že bývá tím lepší, býval-li trochu zlý: tak manžel můj. Ó, Isabello! jak, vy nekleknete?

Vojvoda. On půjde k smrti za smrt Klaudiovu.

Isabella (*klečíc*). Předobrotivý, je-li vůle vaše,

obraťte k odsouzení oko své, jakoby bratr živ byl. Zdáť mi se, že konal upřímně svou povinnost, dokud mne nespátřil: když tomu tak, ať neumře. Můj bratr došel práva, že skutek vykonal, za který umřel: však Angelo, čin jeho zůstal za zlým úmyslem, a musí jen co úmysl být pohřben na cestě zemřelý. Myšlénky nejsou vinníci, úmysly jen myšlénky.

Mariana. Jen myšlénky, můj pane.

Vojvoda. Nadarmo vaše prosba: – vstaňte, pravím. –

Mám ještě jiný přečin na mysli. – Žalářný, odkud to, že Klaudio s'at byl v neobyčejnou hodinu?

Žalářný. Mně bylo

tak přikázáno.

Vojvoda. Měl jste k tomu činu

jakési zvláštní plnomocenství?

Žalářný. Nic, Milosti: jen oustné vyřízení.

Vojvoda. Za to vás musím složit s úřadu: přineste klíče.

Žalářný. Odpuštění, pane:

já vinu tušil, ale neznal jí, po lepším rozvážení měl jsem litost; na důkaz toho je v žaláři vězeň, jenž také oustným rozkazem měl umřít, a zůstal živ.

Vojvoda. Kdo?

Žalářný. Zve se Bernardín.

Vojvoda. Kéž bys byl s Klaudiem tak učinil. –

Jdi pro něj: chci se na něj podívat.

Žalářný odejde.

Eskalus. Žel mám, že muž tak moudrý, učený,
jak vy jste, Angelo, se povždy jevil,
tak hrubě klesl, první bujnou krví,
pak z nedostatku chladné soudnosti.

Angelo. Žel mám, že takový žel působím;
kající srdce mé je tak prokláno,
že raděj za smrt než za milost prosím:
já jsem tak zasloužil, a za to žádám.

Žalářný, Bernardín, Klaudio, zakuklen, a Julie opět vejdou.

Vojvoda. Který je Bernardín?

Žalářný. Ten, kníže pane.

Vojvoda. Mně vypravoval o něm jeden mnich. –

Jde pověst, že máš zatvrzelou duši,
bez strachu před tím, co po smrti hrozí,
jsa podlé toho živ. Ty's odsouzen;
co's hřešil na zemi, buď odpuštěno,
užij té milosti, a starej se
o lepší budoucnost. – Velebný otče,
porad'te mu: vám budiž odevzdán. –
A kdo je tento zakuklený muž?

Žalářný. Též vězeň, kterého jsem zachoval;
měl umřít právě když byl Klaudio s'tat,
a jest mu podoběn jak sobě sám.

Odkuklí Klaudia.

Vojvoda (k Isabelle). Jsa bratru podoběn, chci tomu k vůli

jej přijmout na milost; vy k vůli vlastní
své líbeznosti podejte mi ruky,
a řekněte, že chcete býti má,
pak jest on též můj bratr. O tom pozděj.
Angelo vidí z toho, že je živ:
jemu se oko, tuším, znova skvěje. –
Vám, Angelo, hřích dobře odpláci:
milujte choť svou; její hodnost hodna
buď vaší. – Já dnes milerád odpouštím,
leč jeden zde nedojde milosti. –
Vy, muži, (*k Luciovi*) jenžto víte že jsem blázen,
bojácný, chlipný, osel, šílenec:
čím asi jsem to na vás zasloužil,
že mne tak slavíte?

Lucio. Věru, kníže pane, mluvil jsem to jenom k vůli rozmaru.

Chcete-li mě za to dát oběsit, můžete to učinit; bylo by
mně ale milejší, kdybyste mně ráčil dáti vyšlehat.

Vojvoda. Prv vyšlehat, a potom oběsit. –

Žalářný provolejte kolem města,
je-li kde žena, již ten světák znectil,
(jakož jsem slyšel, jak se zaklínal,
že jednu dopustil) ať přijde sem,
on si ji vzítí musí: po svatbě
mu vyšlehejte, a pak oběste.

Lucio. Utíkám se k vaší Jasnosti, neožeňte mne s kurvou! Vaše

Jasnost pravila nedávno, že jsem z vás udělal vojvodu:
dobrotivý pane, za odměnu nedělejte ze mne roháče.

Vojvoda. Ba na mou čest, ty si ji musíš vzít.

Tvou hanu odpouštím; a spolu vše
co's provinil. – Jděte s ním do vězení,
a vůle naše ať se vyplní.

Lucio. Oženit se s kuběnou, kníže pane, totě jako bych byl
umačkán, mrskán, a oběšen.

Vojvoda. To zasloužil kdo prince tupil. –

Vy, Klaudio, uctěte kterou jste zlehčil. –
Vám, Mariano, mnoho radosti! –
Mějtež ji v lásce, Angelo: já sám
ji zpovídal, a vím jak cnostna jest. –
Mé díky, Eskale, za všecko dobré:
bohatší odměnu podám ti pozděj.

Též tobě, žalářný, za tajnou péči
jsem vděčen; dojdeš místa lepšího. –
Odpus'te, Angelo, že přines' k vám
za Klaudia hlavu Ragozínovu:
ten hřích je bez viny. – Má Isabello,
co cítím, hledí k štěstí vašemu;
nakloňte jenom volné ucho své,
co mého jest, je vaše, vaše mé. –
Teď do paláce; tam vám vyjevíme
co zbývá, a vše slušně dopovíme.

Odejde.

Připomenutí.

Komédie *Measure for Measure* byla
poprvé tištěna ve sbírce foliové r. 1623.
Redakcí textu jest až příliš chatrná, tak
že až podnes nejpilnější kritika nebyla
s to, aby každé zatmělé místo náležitě
vysvětlila.

Co se rukopisu týče, víme že se *Veta*
za *vetu* hrála dne 26. prosince 1604, za
panování krále Jakoba I, v paláci
Whitehallském. Provozující osoby náležely
k divadelní společnosti Shakespeare'ově,
která měla právo již od měsíce máje 1603
jmenovati se *The King's Players* (královští
herci). Uvážíme-li, že sloh i verš této
komédie prozrazuje nezaporně poslední dobu
činnosti básnickovy, můžeme souditi že byl
kus ten nedlouho před tím rokem sepsán.

Veta za vetu zakládá se na starším
dramatu, které vydal r. 1578 George
Whetstone pod titulem *The Historie of*
Promos and Cassandra, vyváživ látku tu ze
sbírky italských novell, řečené
Hecatonmithi, jichžto spisovatelem jmenuje
se *Giraldi Cinthio*. Jak velikého zálibení
předmět tento požíval, vidíme z toho, že
týž *Whetstone* několik roků později také
novellu podlé něho sepsal, a nazval ji *The*
Rare Historie of Promos and Cassandra,
Reported by Madam Isabella.

Shakespeare znal nepochybně také tuto
novellu *Whetstone'ovu*. Nic méně musíme se
diviti, jak samostatně předmět ten
zpracoval, utvořiv k němu řadu původních
osob, charakterů, a situací, o nichž
dotčené prameny ničeho nevědí.

Poznámání.

Str. 1. ¹Celé to místo je nejasné a vadné,
co se smyslu i verše týká; a každý
kritik snaží se jiným způsobem
nedostatek napravit.

Str. 1. ²*Delius* vykládá: Strach před
knížetem a lásku k němu lidí poddaných.

Str. 2. ³Při těch slovech podává vojvoda
Angelovi plnomocenství, které mu teprv
do ruky vloží při verši „Zde máš své
plnomocenství.“

Str. 4. ⁴Prosba ta jest v originalu
doslovně vyňata z rituálu starých
modliteb při stole.

Str. 5. ⁵Narážka na plechatost od
syfilitické nákazy.

Str. 5. ⁶Kříž znamená peníz s křížem, a

- spolu bídného, bolestí navštíveného člověka. Original praví *dollars = dolours*. Francouzská koruna je mince i způsob syfilitické nemoci.
- Str. 6. ⁷Potnice platí zde tolik co syfilitická nákaza, které se potem z těla vyháněla.
- Str. 6. ⁸Domy na předměstí jsou domy nevěstčí.
- Str. 7. ⁹Citát z epištoly sv. Pavla k Římanům (kap. 9 verš 15 a 18): „Smiluj se nad kým se smiluji, a slituji se nad kýmž se slituji. A tak tedy, nad kýmž chce, smilovává se.“
- Str. 8. ¹⁰Otrávené myši pijou prý až puknou.
- Str. 13. ¹¹Totíž mluvit o čem srdce neví. vypravuje se, že čejka volá vždy daleko od hnízda, kde má mladé, aby škůdcům místo jeho nevyzradila.
- Str. 14. ¹²Jakoby to, zač prosí, sama sobě vyplnit mohla.
- Str. 19. ¹³Panu Pěnovi; kterého však zmatený Lokýtek dosud ani nejmenoval.
- Str. 19. ¹⁴Vařené švestky byly dietetická strava při syfilitických nemocech.
- Str. 20. ¹⁵Pokoje v hostincích byly místo čísel znamenány zvláštními štíty.
- Str. 21. ¹⁶Chce říci: *podezřelý*.
- Str. 21. ¹⁷Spravedlnost a Nepravost jsou dvě osoby ve staroanglických moralitách. První znamená konstabla Lokýtka, a druhá veselou osobu Pompeja čepotoče.
- Str. 21. ¹⁸Chce říci *kannibale*, tolik co lidojed.
- Str. 22. ¹⁹Za oněch časů byla moda nositi zpodky, u kterých byl zadní díl tlustě žíněmi neb vlnou vycpán.
- Str. 23. ²⁰Tak jako římský Julius Caesar, zvítěziv nad Pompejem, utíkajícího až do jeho stanů zahnal.
- Str. 31. ²¹V druhé knize královské X. 27. čteme: „Zkazili také modlu Bálovu; a zbořivše dům jeho nadělali z něho záchodu, až do dnešního dne.“
- Str. 44. ²²Klaudio má sám v sobě dosti srdnatosti, a nechce jí vážití z úst sestry své jako kvítí hebounkých.
- Str. 45. ²³Hřích to není, co jsem spáchal, když Angelo sám podobně vášni jest podroben.
- Str. 50. ²⁴*Bastard* bylo jméno španělského sladkého a silného vína dvojího druhu; jedno mělo barvu světlou, druhé tmavou. při tom naráží totéž slovo na děti nepořádně zplozené.
- Str. 50. ²⁵Clown mluví o dvojí lichvářské živnosti, jedna jest zapovězené kuplířství, a druhá je lichva v penězích, která se trpí, a při nížto si měšťáci v bohatých kožešinách vykračují.
- Str. 51. ²⁶Pompejus Zadnický přirovnává se tu k římskému Pompejovi, jenž kráčel mezi zajatými u vozu triumfatora Caesara. – Jakož se Galathea objetím Pygmaliona ženou stala, tak děje se s nevěstkami u paní Zralé. Lucio se táže: Není dost na tom, že tyto ženštiny kapsy okrádají, musíš ty býti také taškářem. – Tak vykládá Delius.
- Str. 52. ²⁷V sudu léčili se nakažení pocením a pokuřováním.
- Str. 53. ²⁸Angelo není skutečný člověk, brž jen mechanický stroj (automat) s plodidly.
- Str. 57. ²⁹Jistota znamená jednou bezpečnost, podruhé rukojemství.
- Str. 59. ³⁰Básník písně této není znám. Dvě strofy z ní nacházejí se v dramatu od Fletcher'a „*The Bloody Brother*.“ Druhá (překlad F. L. Čelakovského) zní takto: Zahaluj ten sněžný ráj na chladných se nádrech dmoucí, i poupátka jakby v máj na vrcholcích těch kynoucí: dříve však – ó, sprostí tvých, sprostí tvých pout mé srdce ledových, ledových!
- Str. 63. ³¹Ohava chce důkazy široce rozvádět, a počíná takořka od samého Adama v ráji. Clown nedaje mu k vlastnímu důkazu přijítí skočí hned do řeči, a vykládá první jeho větu o zloději.
- Str. 63. ³²Kat prosí odsouzeného před popravou za odpuštění.
- Str. 64. ³³Isabella totiž a posel s milostí od Angela.
- Str. 67. ³⁴Nemaje ani nejmenší naděje, že by mohl od smrti vysvobozen býti.
- Str. 68. ³⁵Ukazuje mu list s pečetí vojvodskou.
- Str. 69. ³⁶Pan Prudký dostal od lichváře místo hotových peněz jen chatrné zboží, při jehožto prodeji tolik prodělal. – Žvýkání zázvoru bylo za oněch časů u lidu obyčejné.
- Str. 69. ³⁷Dlužníci v žaláři prosívali okoljojdoucích oknem za almužnu.
- Str. 82. ³⁸Ochrany poskytuje Angelovi sám vojvoda, maje za nemožné, aby se takového hříchu byl dopustil.
- Str. 87. ³⁹„Kukla mnicha nedělá.“
- Str. 89. ⁴⁰Potné lázně, kde se venerie hojí, jsou tak přeplněné, že neřest z nich, jako var z hrnce kypí. – V lazebnách u holičů visely tištěné výstrahy, jak by se jeden každý zachovati měl; lid si jich ale velmi málo všimal.